

Alles over: actuele waarde als grondslag van waardering

Juni 2017

In elke editie van
'Alles over' staat een
Dutch GAAP-onderwerp
centraal dat geheel wordt
uitgediept. Zo heeft u alles
overzichtelijk bij elkaar
wat u over dat
onderwerp moet
weten.

Bij PwC willen we een bijdrage leveren aan het vertrouwen in de maatschappij en het oplossen van belangrijke problemen. Wij zijn een netwerk van firma's in 157 landen met meer dan 223.000 mensen. Bij PwC in Nederland werken ruim 4.700 mensen met elkaar samen. Wij zien het als onze taak om kwaliteit te leveren op het gebied van assurance-, belasting- en adviesdiensten. Vertel ons wat voor u belangrijk is. Meer informatie over ons vindt u op www.pwc.nl.

Inhoud

1. Inleiding	6
Uitgangspunten	6
Keuze grondslagen	6
Grondslagen voor waardering activa en passiva – verkrijgings- en vervaardigingsprijs	6
2. Besluit Actuele Waarde	8
Nadere regels omtrent actuele waarde	8
Achtergrond bij het huidige Besluit 2015	8
3. Actuele waarde: waardebegrippen	9
4. Nadere uitwerking voor diverse activa en passiva	11
Immateriële vaste activa	11
Materiële vaste activa	11
Vorraden	12
Beleggingen	13
Financiële instrumenten	14
Deelnemingen	16
Overzicht	17
Toelichting	19
5. Actuele kostprijs nader uitgewerkt	20
Algemeen	20
• Introductie in Besluit Actuele Waarde	20
• RJ Uitingen	20
• NBA Handreiking ‘Actuele kostprijs in de praktijk’	20
Vergelijking met vervangingswaarde	20
Vergelijking met marktwaarde	23
Vergelijking met realiseerbare waarde	24
Vergelijking met historische kostprijs	24
Andere begrippen	25
• Indexcijfers	25
• Herbouwwaarde	26
• WOZ waarde	26
Actuele inkoopprijs of actuele vervaardigingsprijs	26

6. Actuele kostprijs bij materiële vaste activa	29
Toepassing actuele kostprijs – eerste verwerving	29
Vervolgwaardering	29
Toepassing actuele kostprijs – betrouwbare bepaling mogelijk	29
Toepassing actuele kostprijs – geen betrouwbare bepaling meer mogelijk	31
Van vervangingswaarde naar actuele kostprijs	31
Toepassing actuele kostprijs indien actief niet in nieuwstaat is verkregen	33
Toepassing actuele kostprijs bij pand met latere aanbouw of ingrijpende verbouwing	34
Nadere bepalingen bij toepassing actuele kostprijs (zoals kosten van herstel en kosten van groot onderhoud)	35
7. Verwerking herwaardering materiële vaste activa	37
Verwerking via het eigen vermogen	37
Voorbeeld herwaardering gevolgd door bijzondere waardevermindering	37
8. Herwaarderingsreserve	40
Wettelijke bepalingen	40
Relevante factoren terzake van het al dan niet vormen van een herwaarderingsreserve	40
Nadere uitwerking voor diverse activa en passiva	42
Maximale omvang	43
Individuele vorming	43
Kasstroomafdekkingen	44
Overige onderwerpen	46
• Latente belastingen	46
• Herwaardering door deelnemingen	46
• Vermindering van de herwaarderingsreserve	46
9. Toepassing IFRS – verschillen met Dutch GAAP	47
10. Besluit actuele waarde 13 oktober 2015	48

1. Inleiding

Uitgangspunten

Voor het opstellen van een jaarrekening moeten uitgangspunten worden geformuleerd. Deze uitgangspunten worden aangeduid als stelsel, zijnde het geheel van grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening (RJ 940):

- grondslagen voor waardering van activa en passiva;
- grondslagen voor resultaatbepaling, waaronder periodoerekening;
- criteria voor de noodzaak dan wel toelaatbaarheid van rechtstreekse vermogensmutaties;
- consolidatiegrondslagen, inclusief regels voor verwerking van onderlinge transacties;
- grondslagen voor de indeling en andere aspecten van presentatie; en
- grondslagen voor het opstellen van het kasstroomoverzicht.

De wet eist dat de grondslagen voor waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat met betrekking tot elk der posten worden uiteengezet, waarbij deze uiteenzetting voor gelijk gewaardeerde posten mag worden samengevoegd (art. 2:384 lid 5 BW).

Keuze grondslagen

Art. 384

- 1. *Bij de keuze van een grondslag voor de waardering van een actief en van een passief en voor de bepaling van het resultaat laat de rechtspersoon zich leiden door de voorschriften van artikel 362 leden 1-4. Als grondslag komen in aanmerking de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en de actuele waarde.*
- 4. *Bij algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld omtrent de inhoud, de grenzen en de wijze van toepassing van waardering tegen actuele waarden.*

Art. 362

- 1. *De jaarrekening geeft volgens normen die in het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar worden beschouwd een zodanig inzicht dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd omtrent het vermogen en het resultaat, alsmede voor zover de aard van een jaarrekening dat toelaat, omtrent de solvabiliteit en de liquiditeit van de rechtspersoon (...).*

Alles over:

actuele waarde als grondslag van waardering

- 2. *De balans met de toelichting geeft getrouw, duidelijk en stelselmatig de grootte van het vermogen en zijn samenstelling in actief- en passiefposten op het einde van het boekjaar weer (...).*
- 3. *De winst- en verliesrekening met de toelichting geeft getrouw, duidelijk en stelselmatig de grootte van het resultaat van het boekjaar en zijn afleiding uit de posten van baten en lasten weer.*
- 4. (...)

Artikel 362 is feitelijk het kapstok artikel waarin het inzicht vereiste en het getrouwe beeld als uitgangspunt van de jaarrekening worden benoemd. Het sluit aan met het 'Stramien voor de opstelling en vormgeving van jaarrekeningen' (RJ 930) waarin het doel van de jaarrekening wordt beschreven. Volgens artikel 12 van het stramien is het doel van de jaarrekening het verschaffen van informatie over de financiële positie, resultaten en wijzigingen in de financiële positie van onderneming, die voor een grote reeks van gebruikers nuttig is voor het nemen van economische beslissingen. Overigens heeft het getoonde eigen vermogen in een dergelijke jaarrekening niet de functie van een benadering van de waarde van de onderneming (RJ 110.111).

Grondslagen voor waardering activa en passiva – verkrijgings- en vervaardigingsprijs

Als grondslagen voor de waardering van een actief en een passief komen in aanmerking de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en de actuele waarde (art. 2:384 lid 1 BW). In het Besluit actuele waarde wordt de waardering tegen actuele waarde nader uitgewerkt, zie hiervoor paragraaf 2.

Art. 388

- 1. De verkrijgingsprijs waartegen een actief wordt gewaardeerd, omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten.*
- 2. De vervaardigingsprijs waartegen een actief wordt gewaardeerd, omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente op schulden over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat deze rente is geactiveerd.*

De aanschaffingswaarde (of vervaardigingsprijs, lees: vervaardigingskosten) waartegen een actief wordt gewaardeerd, omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente op schulden over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat deze rente is geactiveerd (art. 2:388 lid 2 BW). Rente kan alleen in de vervaardigingsprijs worden opgenomen indien sprake is van een kwalificerend actief, namelijk een actief waarvoor noodzakelijkerwijs een aanmerkelijke hoeveelheid tijd benodigd is om het gebruiksklaar of verkoopklaar te maken (RJ 273.204 respectievelijk 103). Activeren van rente in de vervaardigingsprijs van een kwalificerend actief is een keuze, geen verplichting. Activering van rente mag alleen plaatsvinden indien:

- de toekomstige voordelen van het actief naar verwachting voldoende groot zijn om de boekwaarde inclusief de toegerekende rente te dekken; en
- deze economische voordelen voldoende betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

Indien ervoor wordt gekozen rente te activeren, gebeurt dit voor alle kwalificerende activa (RJ 273.206). Indien in de vervaardigingsprijs rente over schulden wordt opgenomen moet deze rente worden berekend op basis van de rentevoet van de leningen die specifiek voor de vervaardiging van het actief zijn opgenomen onder aftrek van eventueel verkregen beleggingsopbrengsten met betrekking tot tijdelijke belegging van de opgenomen leningen. Voor zover geen specifieke leningen zijn opgenomen, wordt dit berekend op basis van de gewogen rentevoet van de rentedragende schulden (RJ 273.207). In dat geval begint toerekening zodra kosten worden gemaakt waaraan rentekosten kunnen worden toegerekend en er activiteiten plaatsvinden om de desbetreffende activa gereed te maken voor verkoop of voor gebruik (RJ 273.208).

Toerekening moet worden onderbroken indien gedurende langere periode het gereedmaken voor verkoop of voor gebruik is onderbroken. Toerekening van rente wordt gestaakt zodra de activiteiten voor het gereedmaken voor verkoop of gebruik wezenlijk zijn voltooid (RJ 273.208). Rente over het geïnvesteerde eigen vermogen mag niet worden geactiveerd. De wet (art. 2:388 lid 2 BW) stelt immers dat alleen rente op schulden kan worden geactiveerd. Dit betekent ook dat het bedrag van de te activeren rente niet hoger kan zijn dan de werkelijk over die periode verschuldigde rentekosten (RJ 273.207).

Indien materiële vaste activa volgens het kostprijsmodel worden gewaardeerd, moet overwogen worden of de informatie op basis van het actuelewaardemodel in de toelichting wordt gegeven, indien dit noodzakelijk is voor het geven van het inzicht in de jaarrekening (RJ 212.707). Dit geldt ook voor financiële instrumenten (art. 2:381b BW) en voorraden (RJ 220.507).

De grondslagen voor de waardering van de activa en de passiva (en de bepaling van het resultaat) worden met betrekking tot elk der posten in de toelichting uiteengezet (art. 2:384 lid 5 BW).

2. Besluit actuele waarde

Nadere regels omtrent actuele waarde

Op grond van artikel 2:384.4 BW kan de wetgever nadere regels stellen omtrent de waardering van activa en passiva tegen actuele waarde; deze nadere regels zijn opgenomen in het Besluit actuele waarde (BAW). Het BAW is recentelijk gewijzigd bij Besluit van 13 oktober 2015. Daarvoor was het Besluit ingrijpend herzien per 14 juni 2005.

BAW

Waardering tegen de actuele waarde brengt mee dat de desbetreffende activa- of passivaposten worden geherwaardeerd op een hoger, respectievelijk lager bedrag in geval van geconstateerde waardeinstijgingen, respectievelijk waardedalingen. Voor bepaalde activa, bijvoorbeeld materiële vaste activa, worden de waardeinstijgingen niet meteen als resultaat verantwoord. Dit vanwege de eis dat waardeinstijgingen verwezenlijkt moeten zijn alvorens deze als resultaat worden verantwoord (zie artikel 2:384 lid 2 BW). Technisch gesproken leidt het uitstel van het nemen van een waardemutatie als resultaat tot het verantwoorden van die mutatie middels de herwaarderingsreserve. Dit is geregeld in artikel 2:390 BW. Zie verder ook paragraaf 7 en 8.

Voor sommige andere activa en passiva leiden optredende waardemutaties wel onmiddellijk tot resultaat op grond van hun liquide karakter, zoals beursgenoteerde effecten. De Nota van Toelichting motiveert dat als volgt: 'Bij beleggingen wordt internationaal de verkoop van de objecten niet als voorwaarde gesteld voor het verantwoorden van de waardemutaties als resultaat. De IAS/IFRS (...) gaan ervan uit dat bij waardering tegen de marktwaarde, waardeinstijgingen en -dalingen van beleggingen van onroerende zaken onmiddellijk als resultaat worden verantwoord. Er is geen reden deze wijze van presentatie te verbieden voor niet ter beurze genoteerde ondernemingen'. Om die reden is het dan ook op deze wijze opgenomen in het BAW.

Achtergrond bij het huidige Besluit 2015

Het BAW is slechts van toepassing op ondernemingen die één of meer categorieën activa of passiva tegen de actuele waarde waarderen. Het besluit is gebaseerd op de artikelen 2:384 lid 4 en 442 lid 1 BW en regelt welke categorieën activa en passiva wel of niet tegen de actuele waarde mogen worden gewaardeerd en hoe daarbij de actuele waarde moet worden bepaald. Het regelt niet of, en eventueel wanneer,

de waardemutaties die voortvloeien uit waardering tegen de actuele waarde als resultaat kunnen worden verantwoord. Daarvoor geldt afdeling 6 van titel 9 en voor banken en verzekeringsmaatschappijen de afdelingen 14 en 15 van titel 9.

Het besluit is niet van toepassing op de geconsolideerde jaarrekening van ter beurze genoteerde vennootschappen. Dergelijke ondernemingen vallen voor hun geconsolideerde jaarrekening rechtstreeks onder de IAS-verordening, op basis waarvan zij de door het IASB vastgestelde en door de Europese Commissie goedgekeurde IAS/IFRS moeten toepassen. Het besluit is derhalve slechts van toepassing op de – enkelvoudige dan wel geconsolideerde – jaarrekening van vennootschappen indien zij die volgens titel 9 opstellen. Dit onderscheid geldt ingevolge titel 9 in gelijke mate voor financiële ondernemingen die onder toezicht staan, zoals banken, beleggingsinstellingen en verzekeringsmaatschappijen.

Door de wetgever is bij de herziening van het besluit in 2005 rekening gehouden met de toegenomen betekenis van de waardering van financiële instrumenten tegen de marktwaarde, waarbij het begrip 'marktwaarde' ruim is gedefinieerd. De toegenomen betekenis van de kapitaalmarkten voor de beleggers heeft meegebracht dat transparantie in de verslaglegging van ondernemingen en waardering van financiële instrumenten tegen marktwaarde veel belangrijker worden geacht dan voorheen, aldus de Nota van Toelichting. Dit heeft mede te maken met de invoering van IFRS voor beursgenoteerde ondernemingen in de Europese Unie aan het begin van deze eeuw.

In het BAW worden de inhoud en de grenzen van de mogelijkheid om activa en passiva tegen de actuele waarde op de balans op te nemen, nader geregeld. Tevens worden regels gegeven voor de verwerking van resultaten op afdekkingstransacties en het geven van aanvullende toelichtingen op de bepaling van de actuele waarde.

In de paragrafen 3 en 4 van deze notitie wordt uitgebreid ingegaan op de in het BAW 2015 opgenomen waardebegrippen en specifieke regels voor diverse activa en passiva. De wijziging van het Besluit in 2015 (13 oktober 2015) is van kracht geworden voor boekjaren die op of na 1 januari 2016 zijn begonnen.

3. Actuele waarde: waardebegrippen

Actuele waarde

Art. 1 BAW

– 1. *Onder de actuele waarde van activa of passiva wordt verstaan de waarde die is gebaseerd op actuele marktprijzen of op gegevens die op de datum van waardering geacht kunnen worden relevant te zijn voor de waarde.*

– 2. *Als actuele waarde waartegen activa en passiva in de jaarrekening kunnen worden gewaardeerd, komt, afhankelijk van de soort activa of passiva dan wel van de omstandigheden, in aanmerking de actuele kostprijs, bedrijfswaarde, marktwaarde of opbrengstwaarde.*

Actuele waarde wordt als verzamelbegrip gehanteerd. De verschillende verschijningsvormen van het begrip worden hierna uitgewerkt. Overigens is het met ingang van boekjaren die op of na 1 januari 2016 beginnen niet meer toegestaan om de vervangingswaarde te hanteren. Hiervoor in de plaats is het begrip ‘actuele kostprijs’ geïntroduceerd. De overgang van vervangingswaarde naar een andere wijze van waarderen is een stelselwijziging, ook bij overgang naar actuele kostprijs. Er geldt een specifieke overgangsbepaling voor de situatie dat de rechtspersoon vanwege deze wetswijziging van waardering tegen vervangingswaarde overgaat op waardering tegen historische kosten. Zie hiervoor RJ Uiting 2017-2 ‘Actuele kostprijs’. Zie hiervoor ook paragraaf 6, ‘van vervangingswaarde naar actuele kostprijs’, alsmede voorbeeld 8.

Actuele kostprijs

Artikel 2 BAW: onder de actuele kostprijs wordt verstaan:

- a. *de actuele inkoopprijs en de bijkomende kosten van een actief, verminderd met afschrijvingen; of*
- b. *de actuele aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten welke rechtstreeks aan de vervaardiging van een actief kunnen worden toegerekend, verminderd met de afschrijvingen. In deze kosten kunnen worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente op schulden over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend.*

De actuele kostprijs is iets anders dan de vervangingswaarde zoals dat van toepassing was in het besluit dat gold tot en met 2015. De actuele kostprijs heeft betrekking op het actief

dat de onderneming in bezit heeft of aankoopt. Het hangt dus niet samen met een in economisch opzicht gelijkwaardig vervangend actief, zoals bij waardering tegen vervangingswaarde het geval was. Zie ook paragraaf 5 ‘Vergelijking met vervangingswaarde’.

Als de actuele kostprijs (na verloop van tijd) niet meer kan worden bepaald kan de onderneming het actief niet meer herwaarderen. Vanaf dat moment blijft de boekwaarde gehandhaafd en wordt er alleen nog afgeschreven. Uiteraard moet de boekwaarde ook worden getoetst op bijzondere waardeverminderingen, als daar aanleiding toe (zie paragraaf 6: toepassing actuele kostprijs – geen betrouwbare bepaling meer mogelijk).

Bij waardering van activa tegen vervangingswaarde werd in de praktijk vaak gebruikgemaakt van externe taxaties. Taxateurs waren daarbij gewend om met bijvoorbeeld gecorrigeerde vervangingswaarde te werken. Een onderneming die in het kader van de jaarrekening opdracht geeft tot waardering van bijvoorbeeld een gebouw moet duidelijk aangeven dat de actuele kostprijs het uitgangspunt moet zijn voor de taxatie. Het NBA heeft overigens guidance uitgegeven (Actuele kostprijs in de praktijk) die ook voor taxateurs relevant kan zijn, zie daarvoor de paragrafen 5 en 6.

Artikel 3 BAW: onder de bedrijfswaarde wordt verstaan de contante waarde van de aan een actief of samenstel van activa toe te rekenen geschatte toekomstige kasstromen die kunnen worden verkregen met de uitoefening van het bedrijf.

Er wordt regelmatig van ondernemingen verlangd na te gaan of de terugverdiencapaciteit van de activa nog wel voldoende is om de boekwaarde van activa te rechtvaardigen. Indien men voor de toekomst onvoldoende rendement kan verwachten, worden activa afgewaardeerd naar de lagere bedrijfswaarde, ook al vindt regelmatige en systematische afschrijving plaats. Deze regel geldt niet alleen indien activa tegen de historische kostprijs worden gewaardeerd, maar ook indien zij tegen de actuele waarde worden gewaardeerd.

Artikel 4 BAW: onder de marktwaarde wordt verstaan het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen terzake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

Daarbij geldt dat het begrip marktwaarde exclusief aankoopkosten is.

Bij invoering van het vorige BAW heeft de RJ onder meer als commentaar geleverd om bij bepaalde formuleringen meer aan te sluiten bij die uit de IAS/IFRS. Aan dat advies is niet altijd gevolg gegeven. Het is, aldus de Nota van Toelichting bij het BAW 2005, niet de bedoeling in de Nederlandse wetgeving en besluiten de IAS/IFRS te implementeren. Het onderhavige besluit gaat in het kader van de implementatie van de IAS 39-richtlijn en de moderniseringsrichtlijn niet verder dan noodzakelijk is en past het besluit mede in ditzelfde kader verder enkel aan de praktijkontwikkelingen in het jaarrekeningsrecht. Ook heeft de RJ een aantal terminologische suggesties gedaan die deels zijn gevolgd, deels niet omdat dat laatste ertoe zou leiden dat de terminologie niet langer zou aansluiten bij de bestaande wettekst. Dit betreft vooral de keuze voor het begrip marktwaarde, in plaats van het door de RJ bepleite begrip reële waarde.

Opvallend is dat in RJ 940, waar definities zijn opgenomen, voor een nadere uitleg van 'marktwaarde' wordt verwezen naar 'reële waarde'. De RJ beschouwt de marktwaarde zoals die wordt gebezigd in het BAW dus als een min of meer onjuiste vertaling van 'fair value'.

Artikel 5 BAW: onder de opbrengstwaarde wordt verstaan het bedrag waartegen een actief maximaal kan worden verkocht, onder aftrek van de nog te maken kosten.

Artikel 5a BAW: waardering tegen marktwaarde is niet toegestaan voor een rechtspersoon als bedoeld in artikel 395a van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

Het verschil tussen marktwaarde en opbrengstwaarde bestaat hierin dat bij waardering tegen (verkoop- of) opbrengstwaarde eventuele productiekosten van onderhanden werk en verkoopkosten in mindering worden gebracht. Het begrip 'marktwaarde' is verder exclusief aankoopkosten.

Micro rechtspersonen als bedoeld in artikel 2: 395a BW¹ kunnen geen gebruik maken van marktwaarde als grondslag; de wetgever heeft hiertoe besloten om dergelijke ondernemingen niet al te veel te belasten met complexe waarderingsmethoden. De Nota van Toelichting BAW 2015 formuleert het als volgt: 'Het gebruik van marktwaarde zou ertoe kunnen leiden dat er gedetailleerde informatie moet worden verstrekt ter verklaring van de grondslag waarop de marktwaarde van bepaalde posten is vastgesteld. Deze waarderingswijze wordt daarom niet geschikt geacht binnen het regime voor micro-ondernemingen, waarin de jaarrekening nog maar heel beperkt behoeft te worden toegelicht. Daarom is in het nieuwe artikel 5a bepaald dat waardering tegen marktwaarde niet is toegestaan voor micro-ondernemingen (...); zij moeten financiële instrumenten en beleggingen waarderen tegen verkrijgingsprijs. Wanneer een onderneming die als micro-onderneming zou kwalificeren, toch gebruik wil maken van waardering tegen marktwaarde, zal deze moeten kiezen voor het regime voor kleine rechtspersonen'.

Dit laat onverlet dat bij toepassing van de waarderingsgrondslag actuele kostprijs een waardevermindering naar lagere marktwaarde wel aan de orde kan zijn. Voor een pensioenvoorziening in eigen beheer geldt dat de waardering volgens de bepalingen van RJk B14.110 geen waardering tegen marktwaarde is, en de aldaar voorgeschreven waardering voor een pensioenvoorziening in eigen beheer dus ook op een microrechtspersoon van toepassing is (RJ-Uiting 2016-4).

Artikel 9 BAW: in de toelichting wordt uiteengezet hoe de actuele kostprijs, bedrijfswaarde of opbrengstwaarde, bedoeld in de artikelen 7 en 8, is bepaald.

Voor zover bij de bepaling van de actuele waarde gebruik is gemaakt van schattingen, wordt aangegeven of deze schattingen door een taxateur zijn gemaakt en zo ja, of deze taxateur intern of extern is (RJ 120.403). De aard van gebruikte indices moet worden vermeld, evenals of deze zijn aangepast aan technologische ontwikkelingen. Verder moet voor vervangingswaarde en bedrijfswaarde worden aangegeven hoe oud de raming is.

---

1 Een rechtspersoon kwalificeert als micro-onderneming indien hij voldoet aan minimaal twee van de volgende drie vereisten: a. een balanstotaal van niet meer dan EUR 350.000 b. een netto-omzet van maximaal EUR 750.000 c. een gemiddeld aantal werknemers van minder dan 10.

4. Nadere uitwerking voor diverse activa en passiva

De algemene waarderingsregel is dat activa en passiva mogen worden gewaardeerd op verkrijgings- of vervaardigingsprijs of op actuele waarde.

Beperkingen

Echter waardering tegen actuele waarde van bepaalde activa en passiva is uitgesloten. Verder gelden voor bepaalde passiva beperkingen als het gaat om waardering tegen actuele waarde.

Immateriële vaste activa

Artikel 6 BAW: een immaterieel vast actief kan slechts tegen de actuele waarde worden gewaardeerd, indien: het actief vanaf het moment van verkrijgen op de balans was opgenomen tegen kostprijs; en: voor het actief een liquide markt bestaat.

Artikel 7 BAW: indien (...) immateriële vaste activa, niet zijnde beleggingen, worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, komt daarvoor in aanmerking de actuele kostprijs. Waardering geschiedt tegen de bedrijfswaarde indien deze lager is dan de actuele kostprijs. Indien de opbrengstwaarde lager is dan de actuele kostprijs en hoger is dan de bedrijfswaarde, geschiedt de waardering tegen de opbrengstwaarde.

Art. 385.4 BW: de in artikel 365 lid 1 onder d en e genoemde activa worden opgenomen tot ten hoogste de daarvoor gedane uitgaven, verminderd met de afschrijvingen.

Artikel 6 BAW beoogt voor jaarrekeningen die zijn opgemaakt volgens titel 9, de waardering van immateriële activa tegen de actuele waarde toe te staan onder dezelfde strenge condities waaronder dit volgens IAS 38 aan ter beurze genoteerde ondernemingen is toegestaan. IAS 38 somt enkele voorwaarden op voor een liquide markt: de desbetreffende activa zijn homogeen, er zijn regelmatig kopers en verkopers te vinden en de transactiepreizen zijn publiekelijk bekend. Er bestaan in de praktijk maar weinig voorbeelden van een liquide markt voor dergelijke activa; te denken valt aan taxilicenties, visrechten, productiequota en dergelijke.

De actuele waarde is daarmee niet toegestaan voor immateriële activa, voor zover deze niet vanaf het moment van verkrijgen op de balans waren opgenomen tegen kostprijs, en voor deze geen

liquide markt bestaat. Voorwaarden voor het bestaan van een liquide markt zijn hiervoor opgesomd.

Verder mogen, op grond van artikel 2: 385 lid 4 BW, de posten als bedoeld in art. 2: 365 lid 1 onder d en e, slechts worden gewaardeerd tegen de gedane uitgaven. Daarmee is actuele waarde niet aan de orde. Het betreft:

- kosten van goodwill die van derden is verkregen;
- vooruitbetalingen op immateriële vaste activa.

Indien immateriële vaste activa wel tegen actuele waarde (mogen) worden gewaardeerd komt daarvoor in aanmerking de actuele kostprijs. Als de bedrijfswaarde lager is dan de actuele kostprijs wordt het actief tegen deze lagere bedrijfswaarde gewaardeerd. Indien de opbrengstwaarde lager is dan de actuele kostprijs en hoger is dan de bedrijfswaarde, geschiedt de waardering tegen de opbrengstwaarde. Voorbeeld 1 geeft hier een schematische weergave van.

De waardevermeerderingen van op actuele waarde gewaardeerde immateriële vaste activa worden rechtstreeks verwerkt in een herwaarderingsreserve in het eigen vermogen (RJ 210.307 en art. 2:390 lid 1 BW). Waardeverminderingen, op grond van de waardering op actuele kostprijs (of lagere bedrijfswaarde of opbrengstwaarde), die uitgaan boven eerdere waardevermeerderingen voor dat actief worden voor dat meerdere deel altijd verwerkt in de winst-en-verliesrekening. Een terugneming van een bijzondere waardevermindering wordt op overeenkomstige wijze verwerkt. Ook indien de actuele waarde wordt toegepast, wordt op immateriële vaste activa afgeschreven.

Materiële vaste activa

Artikel 7 BAW: indien materiële vaste activa (...), niet zijnde beleggingen, worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, komt daarvoor in aanmerking de actuele kostprijs. Waardering geschiedt tegen de bedrijfswaarde indien deze lager is dan de actuele kostprijs. Indien de opbrengstwaarde lager is dan de actuele kostprijs en hoger is dan de bedrijfswaarde, geschiedt de waardering tegen de opbrengstwaarde.

RJ 121.101 Naast systematische verlagingen van de boekwaarden van activa door bijvoorbeeld afschrijvingen kunnen zich bijzondere waardeverminderingen voordoen. In dit hoofdstuk

Voorbeeld 1. Beslisboom waardering (im)materiële vaste activa tegen actuele waarde

Stap 1: actuele kostprijs > bedrijfswaarde

- ▶ Ja: ga naar stap 2
- ▶ Nee: actuele kostprijs

Stap 2: opbrengstwaarde > bedrijfswaarde

- ▶ Ja: opbrengstwaarde
- ▶ Nee: bedrijfswaarde

	Actuele kostprijs	Bedrijfswaarde	Opbrengstwaarde	Waardering tegen
Voorbeeld 1	11	9	10	Opbrengstwaarde
Voorbeeld 2	10	12	14	Actuele kostprijs
Voorbeeld 3	12	10	8	Bedrijfswaarde

worden dergelijke waardeverminderingen van vaste activa, zoals bedoeld in artikel 2:387 lid 4 BW, alsmede de terugnemingen van dergelijke waardeverminderingen als bedoeld in artikel 2:387 lid 5 BW behandeld. Dit hoofdstuk is zowel van toepassing op vaste activa die gewaardeerd worden tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs als op vaste activa die gewaardeerd worden tegen actuele waarde of netto-vermogenswaarde.

RJ 121.105 Indien materiële (...) vaste activa gewaardeerd worden tegen actuele waarde, zoals uiteengezet in het Besluit actuele waarde, kan dit leiden tot een waardering tegen actuele kostprijs, bedrijfswaarde of opbrengstwaarde. Het referentiekader voor een mogelijke bijzondere waardevermindering is de boekwaarde van een actief ongeacht de gekozen waarderingsgrondslag. Waardering geschiedt tegen de bedrijfswaarde indien deze lager is dan de actuele kostprijs. Indien de opbrengstwaarde lager is dan de actuele kostprijs en hoger is dan de bedrijfswaarde, geschiedt de waardering tegen de opbrengstwaarde.

Voor materiële vaste activa geldt dezelfde beslisboom qua waardering als voor de immateriële vaste activa, die hiervoor zijn behandeld. In de praktijk komt waardering van materiële vaste activa tegen actuele waarde regelmatig voor, met name voor grond, bedrijfsgebouwen en soms ook voor machines en dergelijke.

De rechtspersoon verwerkt waardevermeerderingen die ontstaan zijn door herwaardering in een

herwaarderingsreserve in het eigen vermogen, tenzij sprake is van een terugneming van een waardevermindering van hetzelfde actief die voorheen in de winst-en-verliesrekening was verwerkt. In dat geval verwerkt de rechtspersoon deze waardevermeerdering in de winst-en-verliesrekening, tot het bedrag van de eerdere waardevermindering (gecorrigeerd voor afschrijvingen).

De rechtspersoon schrijft de kostprijs dan wel de actuele waarde af wanneer de materiële vaste activa onderhevig zijn aan (economische dan wel technische) slijtage. De rechtspersoon baseert de afschrijvingsmethode op het te verwachten gebruik van de activa. De rechtspersoon kijkt daarvoor hoe hij de prestatie-eenheden van de activa in de toekomst zal aanwenden. Hij houdt daarbij rekening met de verwachte restwaarde. Dit gebeurt onafhankelijk van het resultaat.

Verder vermeldt RJ 121.101 en 121.105 dat ook ingeval van waardering tegen actuele waarde sprake kan zijn van een buitengewone waardevermindering als bedoeld in RJ 121. Dit geldt overigens ook voor immateriële vaste activa.

Zie verder paragraaf 6 tot en met 8 in deze 'Alles over'.

Voorraden

Artikel 8 BAW indien agrarische voorraden worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, komt daarvoor in aanmerking de opbrengstwaarde.

Door de wijzigingen in Titel 9 BW2 is het voor boekjaren vanaf 1 januari 2016 niet meer mogelijk

om voorraden tegen actuele waarde te waarderen. De enige uitzondering hierop is agrarische voorraden. Deze mogen wel tegen actuele waarde (opbrengstwaarde) gewaardeerd worden of tegen kostprijs of lagere opbrengstwaarde.

Agrarische voorraden betreffen geoogste producten van een levend dier of een levende plant van de rechtspersoon. Bij agrarische voorraden is het transformatieproces afgesloten, zodat afzet kan plaatsvinden. Oogsten is het losmaken van producten of het beëindigen van levensprocessen van een levend dier of een levende plant. Agrarische voorraden dienen niet verward te worden met biologische activa (levende dieren of planten) die worden aangehouden vanwege hun mogelijkheid tot transformeren zoals vermeerdering, groei, oogst en degeneratie (RJ 940). Voorbeelden van agrarische voorraden zijn aardappels, wol en katoen, melk enzovoort. Voor zogenoemde commodities (zoals in de olie-, koffie- of cacao-industrie) die als voorraden kwalificeren moet worden vastgesteld of deze onder de definitie vallen van agrarische voorraden; zo niet, dan kan ook geen waardering tegen actuele waarde meer plaatsvinden. In die situaties zal sprake zijn van een stelselwijziging naar waardering op verkrijgings- of vervaardigingsprijs, inclusief de bijbehorende verwerkingswijze en toelichtingen conform Richtlijn 140 'Stelselwijzigingen'.

De opbrengstwaarde wordt gebaseerd op de verkoopmarkt. Op de mogelijk te behalen verkoopprijs worden de direct met de verkoop samenhangende kosten in mindering gebracht. Ook de kosten die nog moeten worden gemaakt om de vervaardiging van de voorraden af te ronden, worden in mindering gebracht ter vaststelling van de (netto) opbrengstwaarde.

Indien agrarische voorraden worden gewaardeerd tegen actuele waarde, en via het eigen vermogen worden verwerkt, worden waardevermeerderingen rechtstreeks verwerkt in een herwaarderingsreserve in het eigen vermogen (RJ 220.402). Dit is in elk geval van toepassing op waardevermeerderingen van agrarische voorraden zonder frequente marktwaardering (RJ 220. 335 en art. 2: 384 lid 7 BW). Waardeverminderingen gaan eerst ten laste van de opgeboekte herwaarderingsreserve en worden vervolgens ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht wanneer de afwaardering de

herwaarderingsreserve overstijgt. Zie ook paragraaf 8: 'relevante factoren terzake van het al dan niet vormen van een herwaarderingsreserve'.

Bij agrarische voorraden met frequente marktnoteringen, waarbij de waardering plaatsvindt tegen opbrengstwaarde, worden waardeveranderingen verwerkt in de winst-en-verliesrekening of in het eigen vermogen in de periode waarin de verandering zich voordoet (RJ 220.334). De waardeverandering van agrarische voorraden in de winst-en-verliesrekening kan worden opgenomen als onderdeel van (RJ 220.405):

- wijzigingen in voorraden gereed product en onderhanden werk (model E van het Besluit modellen jaarrekening);
- kostprijs van de omzet (model F van het Besluit modellen jaarrekening).

Van frequente marktnoteringen is sprake indien activa onmiddellijk tegen een genoteerde prijs op een liquide markt kunnen worden verkocht. Er is sprake van een liquide markt wanneer de activa homogeen zijn, er op ieder willekeurig moment kopers en verkopers zijn die tot een transactie bereid zijn, en wanneer de transactieprijzen publiekelijk bekend zijn.

Beleggingen

Artikel 11 BAW

- 1. Indien activa, niet zijnde financiële instrumenten, die opbrengsten kunnen opleveren als belegging, worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, komt daarvoor in aanmerking de marktwaarde. Als benadering van de marktwaarde kan de contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen worden gehanteerd.*
- 2. Indien de waarde van de in het eerste lid bedoelde activa wordt benaderd, wordt in de toelichting vermeld:*
  - a. welke benaderingsmethode is toegepast; en*
  - b. indien de waarde is geschat op basis van de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, de aannames waarop de verwachtingen zijn gebaseerd en de gehanteerde rentevoet.*

Activa die opbrengsten kunnen opleveren als belegging, voor zover het geen financiële instrumenten zijn, moeten worden gewaardeerd op marktwaarde (voor zover actuele waarde wordt toegepast). Als benadering van de marktwaarde kan

de contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen worden gehanteerd.

Het begrip marktwaarde sluit aan op de internationale praktijk en impliceert dat met aan- en verkoopkosten geen rekening wordt gehouden. De belangrijkste categorieën beleggingen betreffen vastgoedbeleggingen. Bij niet-liquide beleggingen is waardering op basis van de economische waarderingsmaatstaf, zijnde de contante waarde van de toekomstige kasstromen als benadering van de marktwaarde (in dit geval komen marktwaarde en bedrijfswaarde overeen), toegestaan. Deze waardering komt voor bij verhuurde onroerende zaken, en voor verzekeraars op grond van artikel 2:442 lid 1 BW bij al hun onroerende zaken.

Als beleggingen worden gewaardeerd op (een benadering van) marktwaarde moet in de toelichting worden aangegeven welke benaderingsmethode is toegepast. Als de waarde van die beleggingen is geschat op basis van de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, worden de aannames waarop de verwachtingen zijn gebaseerd en de gehanteerde rentevoet toegelicht. Voor financiële instrumenten waarvan de waarde wordt geschat zoals voorgeschreven door artikel 10, eerste lid, is de verplichting om informatie te verschaffen reeds in artikel 2:381a BW neergelegd (zie hierna).

Financiële instrumenten

Artikel 10 BAW

1. *Indien financiële instrumenten worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, komt daarvoor in aanmerking de marktwaarde. Indien niet direct een betrouwbare marktwaarde voor de financiële instrumenten is aan te wijzen, wordt de marktwaarde benaderd door deze:*
  - a. *af te leiden uit de marktwaarde van zijn bestanddelen of van een soortgelijk instrument indien voor de bestanddelen ervan of voor een soortgelijk instrument wel een betrouwbare markt is aan te wijzen; of*
  - b. *te benaderen met behulp van algemeen aanvaarde waarderingsmodellen en waarderingstechnieken.*
2. *Passiva worden slechts tegen de actuele waarde gewaardeerd indien zij:*
  - *financiële instrumenten zijn die deel uitmaken van de handelsportefeuille;*
  - *afgeleide financiële instrumenten zijn; of*
  - *verzekeringsverplichtingen of*

pensioenverplichtingen zijn.

Indien voor deze instrumenten waardering tegen actuele waarde is toegestaan worden ze gewaardeerd op marktwaarde. Als niet direct een betrouwbare marktwaarde is aan te wijzen, moet de marktwaarde worden benaderd door deze af te leiden uit de marktwaarde van de bestanddelen van het instrument of van een soortgelijk instrument indien daarvoor (of voor bestanddelen daarvan) wel een betrouwbare markt is aan te wijzen. Ook kan de waarde worden benaderd met behulp van algemeen aanvaarde waarderingsmodellen en waarderingstechnieken. Kredietrisico van activa wordt als bestanddeel van de waardebepalende factoren meegenomen. Er is dus geen ruimte voor afzonderlijke voorzieningen voor debiteurenrisico's indien de waardering van het actief geschiedt tegen actuele waarde (Nota van Toelichting art. 10 BAW).

Het tweede lid bepaalt dat passiva alleen tegen de actuele waarde gewaardeerd mogen worden indien het gaat om passiva die deel uitmaken van de handelsportefeuille of om derivaten. Volgens IAS 39 maken derivaten per definitie deel uit van de handelsportefeuille. De waardering van pensioen- en verzekeringsverplichtingen is niet geregeld op grond van IAS 39. Dit zijn volgens IAS 39 geen financiële instrumenten. De hierop aansluitende inperking van waardering op actuele waarde in de vierde richtlijn richt zich eveneens niet op pensioen- en verzekeringsverplichtingen.

Artikel 10 lid 3 BAW Waardering tegen de actuele waarde is niet toegestaan voor:

- a. *tot de vervalddag aangehouden niet-afgeleide financiële instrumenten, behoudens beleggingen van verzekeringsmaatschappijen als bedoeld in artikel 442 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek;*
- b. *door de rechtspersoon verstrekte leningen of te innen vorderingen die geen deel uitmaken van de handelsportefeuille of van de beleggingen van verzekeringsmaatschappijen, bedoeld in artikel 442 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek;*
- c. *(...) door de rechtspersoon uitgegeven eigenvermogensinstrumenten, overeenkomsten die een eventuele inbreng in het kader van een samenwerking tussen ondernemingen behelzen, en andere financiële instrumenten met zodanig specifieke kenmerken dat verslaggeving over deze instrumenten volgens de algemeen aanvaarde praktijk niet tegen de actuele waarde dient te*

geschieden; en

d. financiële instrumenten waarvan de actuele waarde met toepassing van het eerste lid niet betrouwbaar kan worden vastgesteld; zij worden tegen de verkrijgingsprijs gewaardeerd.

Tot vervaldag aangehouden financiële instrumenten (anders dan derivaten) en verstrekte leningen die geen deel uitmaken van de handelsportefeuille mogen niet tegen actuele waarde worden gewaardeerd, aldus lid 3 letters a en b. Echter, financiële instrumenten zijnde beleggingen van verzekeringsmaatschappijen als bedoeld in artikel 2:442 BW mogen op grond van het derde lid, onderdelen a en b wel tegen de actuele waarde gewaardeerd worden. Dit volgt uit richtlijn 91/674/EEG van de Raad van 19 december 1991 betreffende de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening van verzekeringsondernemingen (PbEG L 374; verzekeringsrichtlijn). Het is verzekeringsmaatschappijen ingevolge artikel 46 van de verzekeringsrichtlijn, zoals geïmplementeerd in artikel 2:442 BW, toegestaan om al hun beleggingen tegen de actuele waarde te waarderen. Dit betekent ook dat beleggingen die gekocht worden om aan te houden tot het eind van de looptijd, tegen de actuele waarde mogen worden gewaardeerd. Beleggingen voor rekening en risico van polishouders van levensverzekeringen moeten zelfs tegen de actuele waarde worden gewaardeerd. Als actuele waarde komt ingevolge de artikelen 48 en 49 van de verzekeringsrichtlijn (die in artikel 13 van het Besluit waardering activa zijn verwerkt) de marktwaarde in aanmerking.

In lid 3 letter c zijn financiële instrumenten opgenomen die niet tegen actuele waarde gewaardeerd mogen worden. Naast enkele specifiek genoemde financiële instrumenten, bevat het laatste zinsdeel een vangnetbepaling. Het gaat hier om andere dan de reeds genoemde financiële instrumenten met zodanig specifieke kenmerken dat ze niet tegen actuele waarde dienen te worden gewaardeerd. Volgens de preambule van de IAS 39-richtlijn (overweging 12) moet verslaggeving op basis van de actuele waarde slechts mogelijk zijn 'voor posten die zich volgens een brede internationale consensus daartoe lenen'. De bedoeling van deze overweging en van dit onderdeel van respectievelijk artikel 42bis, vierde lid, onder c, IAS 39-richtlijn en artikel 10, derde lid, onder c, van het Besluit, is de praktijk de ruimte te bieden in te spelen op die brede

internationale consensus. Het is een dynamische bepaling, die aangeeft dat het niet het streven is alle financiële instrumenten tegen actuele waarde te waarderen. Een voorbeeld hiervan is de waardering van schulden tegen nominale waarde, die ingevolge deze bepaling kan worden gehandhaafd.

Verder geldt als algemene regel dat waardering tegen actuele waarde niet aan de orde is als die actuele waarde niet betrouwbaar kan worden bepaald.

Art. 10.4 BAW Een grondstoffencontract dat elk der partijen het recht geeft op afwikkeling in contanten of in enig ander financieel instrument, wordt als afgeleid financieel instrument beschouwd, tenzij:

- a. het grondstoffencontract werd gesloten en duurzaam dient ten behoeve van de verwachte inkoopbehoeften, verkoopbehoeften of gebruiksbehoeften van de rechtspersoon;*
- b. het grondstoffencontract bij het sluiten voor het in onderdeel a bedoelde doel werd bestemd; en*
- c. aangenomen mag worden dat de afwikkeling van het grondstoffencontract zal geschieden door levering van de grondstof.*

Het vierde lid is ontleend aan artikel 42bis, tweede lid, van de vierde richtlijn en is bedoeld om het grensgebied tussen financiële instrumenten en termijnaffaires in grondstoffen af te bakenen. Voor grondstoffencontracten is een specifieke regeling getroffen. Als het gaat om een contract dat aan alle betrokken partijen het recht geeft op afwikkeling in contanten of in enig ander financieel instrument, wordt het grondstoffencontract als een afgeleid financieel instrument beschouwd. Dat is echter niet het geval als het contract bij het sluiten werd bestemd om duurzaam te dienen ten behoeve van de verwachte inkoop-, verkoop- of gebruiksbehoeften van de rechtspersoon en aangenomen mag worden dat de afwikkeling van het contract zal geschieden door levering van de grondstof (art. 10 lid 4 BAW).

Art. 10.5 BAW Activa of passiva waarvan de risico's afgedekt zijn of zijn geweest door transacties als bedoeld in artikel 384 lid 8 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, kunnen worden gewaardeerd met inbegrip van de waardeveranderingen als bedoeld in dat lid.

Art. 384.8 BW Waardeveranderingen van financiële instrumenten die dienen en effectief zijn ter dekking van risico's inzake activa, activa in bestelling

en andere nog niet op de balans opgenomen verplichtingen, dan wel inzake voorgenomen transacties worden rechtstreeks ten gunste dan wel ten laste van de herwaarderingsreserve gebracht, voor zover dat noodzakelijk is om te bereiken dat deze waardeveranderingen in dezelfde periode in het resultaat worden verwerkt als de waardeveranderingen die zij beogen af te dekken.

Indien de rechtspersoon financiële instrumenten waardeert tegen actuele waarde, komt daarvoor in aanmerking de marktwaarde. Financiële instrumenten die gehouden worden ter afdekking van risico's inzake activa, dan wel inzake voorgenomen transacties worden rechtstreeks ten gunste dan wel ten laste van de herwaarderingsreserve gebracht (zie art. 2:384 lid 8 BW). Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan de kasstroomhedge.

Als prijsrisico's van (al dan niet toekomstige) activa of verplichtingen zijn afgedekt, is het wenselijk de resultaten op de als afdekkingsinstrument (hedge-instrument) gebruikte financiële instrumenten ten gunste of ten laste van het resultaat te brengen in de periode waarin ook de resultaten van de afgedekte posities in het resultaat komen. Om dat te bereiken in geval van een kasstroomhedge kan het nodig zijn de resultaten van de afdekkingsinstrumenten tijdelijk rechtstreeks via het eigen vermogen te verwerken. De waardeveranderingen van financiële instrumenten die dienen en effectief zijn ter dekking van deze risico's, worden rechtstreeks ten gunste of ten laste van de herwaarderingsreserve gebracht (art. 2:384 lid 8 BW).

Het is vervolgens toegestaan, zodra de afgedekte posities tot activa of passiva hebben geleid, de in de herwaarderingsreserve opgenomen resultaten van de afdekkingsinstrumenten op de boekwaarde van die activa of passiva bij of af te boeken (art. 10 lid 5 BAW). Het gaat hier bijvoorbeeld om bestelde activa die inmiddels zijn geleverd en waarvan het valutarisico tijdens de periode van bestelling was afgedekt.

Art. 381a indien financiële instrumenten tegen de actuele waarde worden gewaardeerd, vermeldt de rechtspersoon:

- a. *indien de actuele waarde met behulp van waarderingsmodellen en -technieken is bepaald, de aannames die daaraan ten grondslag liggen;*

- b. *per categorie van financiële instrumenten, de actuele waarde, de waardeveranderingen die in de winst- en verliesrekening zijn opgenomen, de waardeveranderingen die op grond van artikel 390 lid 1 in de herwaarderingsreserve zijn opgenomen, en de waardeveranderingen die op de vrije reserves in mindering zijn gebracht; en*
- c. *per categorie van afgeleide financiële instrumenten, informatie over de omvang en de aard van de instrumenten, alsmede de voorwaarden die op het bedrag, het tijdstip en de zekerheid van toekomstige kasstromen van invloed kunnen zijn.*

Art. 381b

– Indien financiële instrumenten niet tegen de actuele waarde worden gewaardeerd, vermeldt de rechtspersoon:

- a. *voor iedere categorie afgeleide financiële instrumenten:*
  - a. *de actuele waarde van de instrumenten, indien deze kan worden bepaald door middel van een van de krachtens artikel 384 lid 4 voorgeschreven methoden;*
  - b. *informatie over de omvang en de aard van de instrumenten; en*
- b. *voor financiële vaste activa die zijn gewaardeerd tegen een hoger bedrag dan de actuele waarde en zonder dat uitvoering is gegeven aan de tweede zin van artikel 387 lid 4:*
  - a. *de boekwaarde en de actuele waarde van de afzonderlijke activa of van passende groepen van de afzonderlijke activa;*
  - b. *de reden waarom de boekwaarde niet is verminderd, alsmede de aard van de aanwijzingen die ten grondslag liggen aan de overtuiging dat de boekwaarde zal kunnen worden gerealiseerd.*

Met betrekking tot financiële instrumenten geeft de rechtspersoon nadere informatie in de toelichting over de waardering van financiële instrumenten. Dat geldt zowel voor de op actuele waarde als voor de niet op deze waarde gewaardeerde instrumenten (art. 2:381a en 381b BW).

Deelnemingen

Art. 10.3c BAW Waardering tegen de actuele waarde is niet toegestaan voor:

- a. (...)
- b. (...)

c. belangen in dochtermaatschappijen, in deelnemingen als bedoeld in artikel 389 lid 1 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en in rechtspersonen waarin wordt deelgenomen volgens een onderlinge regeling tot samenwerking (...)

d. (...).

In artikel 10 lid 3 BAW is nog een categorie posten genoemd waarvoor actuele waarde niet in aanmerking komt: de in artikel 389 bedoelde deelnemingen. Deze worden normaliter gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode, tenzij op grond van bepaalde omstandigheden kan worden gekozen voor de kostprijs.

Met de genoemde belangen in rechtspersonen waarin wordt deelgenomen volgens een onderlinge regeling tot samenwerking, worden belangen in joint ventures bedoeld.

Artikel 12 BAW Indien een deelneming tegen de nettovermogenswaarde wordt gewaardeerd, zijn de artikelen 6 tot en met 11 van toepassing op de waardering van de activa van de rechtspersoon of vennootschap waarin wordt deelgenomen.

Als deelnemingen op nettovermogenswaarde worden gewaardeerd, moeten de waarderingsregels van het BAW op dezelfde wijze worden toegepast op de activa van de rechtspersoon of vennootschap waarin wordt deelgenomen als op de activa van de deelnemende rechtspersoon.

Overzicht

In het overzicht hierna zijn de belangrijkste wijzigingen samengevat. De wijzigingen zien op de waardering van vaste activa en voorraden tegen actuele waarde, en niet op actuele waardewaardering van andere activa. Zoals uit het overzicht is af te leiden is de overgang van vervangingswaarde naar actuele kostprijs (of naar een andere waardering) een stelselwijziging.

Overzicht waardering activa en wijzigingen in waardering tegen actuele waarde voor verslagjaren vanaf 1 januari 2016

Activa mogelijk gewaardeerd tegen actuele waarde	Mogelijke waarderungen vóór wijzigingen per 1 januari 2016	Mogelijke waarderungen vanaf 1 januari 2016 i.v.m. gewijzigd Besluit Actuele Waarde	Nadere toelichting over wijziging
Immateriële vaste activa (RJ 211)	Verkrijgings-/vervaardigingsprijs; óf Actuele waarde, nl.: - Vervangingswaarde; - Bedrijfswaarde indien lager; - Opbrengstwaarde indien besloten is het actief te verkopen	Verkrijgings-/vervaardigingsprijs; óf Actuele waarde, nl.: - Actuele kostprijs; - Bedrijfswaarde indien lager; - Opbrengstwaarde indien lager dan actuele kostprijs maar hoger dan bedrijfswaarde	Geen wijzigingen in actuele waarde waardering Waardering tegen vervangingswaarde is niet meer mogelijk; wel waardering tegen actuele kostprijs mogelijk, maar dit is ander waardebegrip --> stelselwijziging!
Materiële vaste activa (RJ 212)	Verkrijgings-/vervaardigingsprijs; óf Actuele waarde, nl.: - Vervangingswaarde; - Bedrijfswaarde indien lager; - Opbrengstwaarde indien besloten is het actief te verkopen	Verkrijgings-/vervaardigingsprijs; óf Actuele waarde, nl.: - Actuele kostprijs; - Bedrijfswaarde indien lager; - Opbrengstwaarde indien lager dan actuele kostprijs maar hoger dan bedrijfswaarde	Geen wijzigingen in actuele waarde waardering Waardering tegen vervangingswaarde is niet meer mogelijk; wel is waardering tegen actuele kostprijs mogelijk, maar dit is ander waardebegrip --> stelselwijziging!
Voorraden (RJ 220)	Kostprijs of lagere opbrengstwaarde; óf Actuele waarde, nl.: - Voorraden die worden vervangen: vervangingswaarde of lagere opbrengstwaarde; - Voor voorraden die niet worden vervangen: opbrengstwaarde	Kostprijs of lagere opbrengstwaarde; óf Alleen voor agrarische voorraden nog waardering tegen actuele waarde (namelijk: opbrengstwaarde) mogelijk	Geen wijzigingen in actuele waarde waardering Alleen agrarische voorraden kunnen nog tegen actuele waarde gewaardeerd worden, andere voorraden, waaronder commodities die geen agrarische voorraden zijn, niet meer
Beleggingen (meestal: vastgoed beleggingen)	Verkrijgingsprijs; óf Actuele waarde (marktwaarde)	Verkrijgingsprijs; óf Actuele waarde (marktwaarde)	Geen wijzigingen in actuele waarde waardering
Financiële instrumenten (RJ 290)	Kostprijs; óf Actuele waarde (specifieke waardering afhankelijk van categorie waartoe financieel instrument behoort)	Kostprijs; óf Actuele waarde (specifieke waardering afhankelijk van categorie waartoe financieel instrument behoort)	Geen wijzigingen in actuele waarde waardering
Deelnemingen	- Vermogensmutatiemethode dan wel onder omstandigheden kostprijs	- Idem, geen wijzigingen	Waardering tegen actuele waarde niet aan de orde

Hieruit blijkt dat de wijzigingen in het BAW niet altijd gevolgen hebben gehad; dit geldt bijvoorbeeld voor Vastgoedbeleggingen (RJ 213). Ook voor andersoortige posten, zoals onderhanden projecten (RJ 221), geldt dat de wijzigingen in het BAW geen gevolgen hebben gehad.

Toelichting

De grondslagen voor de waardering van de activa en de passiva (verplichtingen) en de bepaling van het resultaat worden met betrekking tot elk der posten in de toelichting uiteengezet (art. 2: 384 lid 5 BW).

Toepassing van de actuele waarde leidt tot additionele toelichting bij met name materiële vaste activa. Op grond van RJ 212.701 – 704, 707 dient onder meer te worden toegelicht (niet limitatief):

- De waarderingsgrondslag voor de bepaling van de kostprijs en/ of de actuele waarde
- De gebruikte afschrijvingsmethode
- Mutatieoverzicht
- Materiële vaste activa die als zekerheid dienen voor verplichtingen
- De marktwaarde indien bij waardering tegen kostprijs de marktwaarde belangrijk afwijkt van de boekwaarde (de RJ geeft aan dat deze toelichting overwogen moet worden).

Indien materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de actuele waarde wordt de volgende toelichting opgenomen in aanvulling op reeds genoemde informatie (RJ 212.705):

- a. het jaar van de meest recent toegepaste herwaarderingen;
- b. de eventuele betrokkenheid van een onafhankelijke taxateur;
- c. de methoden en belangrijke veronderstellingen die zijn toegepast bij de schatting van de actuele waarde van de materiële vaste activa;
- d. de mate waarin de actuele waarde van de materiële vaste activa rechtstreeks is ontleend aan waarneembare prijzen op een actieve markt of aan recente marktconforme transacties, of is geschat met behulp van andere waarderingstechnieken;
- e. voor elke categorie materiële vaste activa: de som van de herwaarderingen per balansdatum ter vaststelling van de boekwaarde die zou zijn opgenomen als de activa op basis van het kostprijsmodel waren gewaardeerd;
- f. de boekwaarde van materiële vaste activa waarvan de rechtspersoon vaststelt en verwacht dat het niet

- langer mogelijk is de actuele kostprijs betrouwbaar te bepalen (zie RJ 212.408);
- g. de wijze van verwerking van gerealiseerde herwaarderingen (zie RJ 212.415).

Voorts wordt toegelicht hoe de actuele kostprijs, bedrijfswaarde of opbrengstwaarde is bepaald (art. 9 Besluit actuele waarde).

Op grond van RJ 220.506 dient ten aanzien van voorraden onder meer te worden toegelicht:

- de gehanteerde grondslagen van de waardering van de bestanddelen van voorraden en van de bepaling van het resultaat op goederentransacties en -posities, waaronder de vermelding van de gebruikte kostprijsmethode (Fifo, gewogen gemiddelde prijzen of Lifo);
- een uiteenzetting van de wijze van bepaling van de opbrengstwaarde;
- de boekwaarde van voorraden die worden gewaardeerd tegen de lagere opbrengstwaarde.

Bij waardering tegen actuele waarde stelt de RJ dat navolgende aanvullende toelichting opgenomen moet worden:

RJ 220.508 Indien agrarische voorraden worden gewaardeerd tegen actuele waarde dient in aanvulling op alinea 506 de volgende informatie te worden opgenomen:

- a. *een uiteenzetting van de wijze van bepaling van de opbrengstwaarde;*
- b. *het bedrag van de herwaardering van voorraden en/ of de afwaardering van voorraden ten laste van de herwaarderingsreserve;*
- c. *het bedrag aan waardeveranderingen onmiddellijk verwerkt in de winst-en-verliesrekening (alleen mogelijk indien frequente marktnoteringen bestaan);*
- d. *de gekozen verwerkingswijze van gerealiseerde herwaarderingen (zie alinea 404).*

Voor wat betreft immateriële vaste activa geldt dat het mutatieoverzicht in elk geval afzonderlijk de herwaarderingen moet bevatten, indien het actuele waarde model wordt toegepast (RJ 210.501). Verder is ook artikel 9 van het BAW van toepassing, zie hiervoor.

5. Actuele kostprijs nader uitgewerkt

Algemeen

Introductie in Besluit Actuele Waarde

Voor jaarrekeningen met boekjaren vanaf 1 januari 2016 gelden belangrijke wijzigingen voor activa die tegen actuele waarde gewaardeerd worden. Per 13 oktober 2015 is het Besluit actuele waarde aangepast (zie paragraaf 2). Daarbij is het actuele waardebegrip vervangingswaarde komen te vervallen en in de plaats daarvan is het actuele waardebegrip

Andere benadering

actuele kostprijs geïntroduceerd. Het nieuwe begrip actuele kostprijs is inhoudelijk een andere benadering van de actuele waarde dan het begrip vervangingswaarde.

Onder de vervangingswaarde werd verstaan: 'het bedrag dat nodig zou zijn om in de plaats van een actief dat bij de bedrijfsuitoefening is of wordt gebruikt, verbruikt of voortgebracht, een ander actief te verkrijgen of te vervaardigen dat voor de bedrijfsuitoefening een in economisch opzicht gelijke betekenis heeft'. Zie voor de waardebegrippen paragraaf 3.

RJ Uitingen

De Raad voor de jaarverslaggeving heeft in twee Uitingen aandacht besteed aan actuele kostprijs. In eerste instantie in RJ-Uiting 2016-11 'Actuele kostprijs' en later, met inachtneming van ontvangen commentaren, in RJ-Uiting 2017-2 (publicatiedatum 25 januari 2017) met dezelfde titel. Daarbij geeft de RJ aan dat het onderwerp nog zo nieuw is dat er nauwelijks praktische guidance beschikbaar is, zie ook de 'Ten Geleide' bij de Uiting: 'Het begrip actuele kostprijs gaat uit van technisch gelijke vervanging. Al bij het ontwikkelen van de (in RJ-Uiting 2016-11 opgenomen) ontwerp-richtlijn heeft de Raad uitgebreid onderzocht hoe dit uitgangspunt kan worden toegepast voor activa die ten tijde van de herwaardering niet meer technisch gelijk te vervangen zijn. De Raad heeft hier echter nog geen nadere guidance over kunnen geven. De ontvangen commentaren hebben de Raad op dit punt ook geen aanknopingspunten gegeven. Ervaringen uit de praktijk kunnen in de toekomst 'mogelijk richting geven voor aanvullende bepalingen hierover'. Actuele kostprijs bestaat overigens niet in andere verslaggevingsstelsels, zoals in IFRS, zodat hierin ook geen aanknopingspunten gevonden kunnen worden.

NBA Handreiking 'Actuele kostprijs in de praktijk'

Die aanvullende bepalingen komen dan wellicht wel van de NBA; eerder in dit document is al gerefereerd aan de NBA Handreiking inzake de actuele kostprijs. Het is de bedoeling, aldus de NBA, dat hiermee handvatten worden verstrekt aan opstellers, taxateurs en accountants.

De Handreiking stelt dat de actuele kostprijs is opgebouwd uit twee componenten, een bruto component (die de actuele inkoopprijs of vervaardigingsprijs zou vertegenwoordigen) en de cumulatieve afschrijvingen. De actuele kostprijs wordt daarmee gezien als netto component, het is een boekhoudkundig begrip, en het is primair historisch gericht. Wel vormt dit boekhoudkundige begrip het uitgangspunt voor een eventuele toets op bijzondere waardevermindering.

Gevolg van het gekozen begrip is dat een onderneming primair de actuele inkoopprijs of vervaardigingsprijs (dus de bruto component) als informatie-element nodig heeft. RJ 212.406 bepaalt immers dat de cumulatieve afschrijvingen op de datum van herwaardering evenredig aangepast worden aan de wijziging van de actuele inkoopprijs of vervaardigingsprijs. De cumulatieve afschrijvingen zijn voorafgaand aan de eerste herwaardering naar actuele kostprijs al bekend. De cumulatieve afschrijvingen zijn namelijk een resultante van oorspronkelijke kostprijs en de gehanteerde restwaarde, gebruiksduur en afschrijvingsmethode. Ook op het moment van de stelselwijziging van vervangingswaarde naar actuele kostprijs zijn de cumulatieve afschrijvingen veelal bekend.

Hierna wordt een vergelijking gemaakt tussen de actuele kostprijs en de vervangingswaarde (alsmede enkele andere begrippen). Daarbij komt ook nadere duiding van het begrip actuele kostprijs aan de orde via enkele voorbeelden en praktische aanknopingspunten, een en ander ontleend aan de Praktijkhandleiding van de NBA.

Vergelijking met vervangingswaarde

De Nota van Toelichting bij de wijziging van het BAW geeft deze uitleg over het verschil tussen de vervangingswaarde en de actuele kostprijs: 'De actuele kostprijs wijkt af van de vervangingswaarde, omdat de actuele kostprijs kijkt naar de actuele verkrijgings- of vervaardigingsprijs van het actief dat in bezit is van de rechtspersoon, terwijl dit actief bij toepassing van de vervangingswaarde wordt

gewaardeerd tegen het bedrag dat nodig is om een ander actief te kopen waarmee de rechtspersoon het bestaande actief wil vervangen. Het nieuwe vervangende actief kan afwijken van het huidige actief, bijvoorbeeld een machine met andere kenmerken en capaciteiten dan de aanwezige machine. Bij de bepaling van de vervangingswaarde dient het vervangende actief een in economisch opzicht gelijke betekenis te hebben voor de bedrijfsvoering. Indien het vervangende actief een ander actief is dan het aanwezige actief, dient de aankoop prijs van het vervangende actief te worden gecorrigeerd indien en voor zover de economische betekenis van het actief afwijkt van dat van het aanwezige actief, bijvoorbeeld voor verschillen in capaciteit tussen de vervangende machine en het huidige actief.

Bij de actuele kostprijs wordt in het geheel niet gekeken naar het mogelijk vervangende actief'. Er wordt duidelijk gemaakt dat het twee verschillende begrippen zijn, en dat ook taxateurs daar rekening mee moeten houden.

De NBA heeft dit in haar Handreiking verder uitgewerkt, en ook enkele voorbeelden opgenomen. Volgens de Handreiking werd de vervangingswaarde in taxaties vaak ingevuld door het begrip 'gecorrigeerde vervangingswaarde'. De gecorrigeerde vervangingswaarde gaat uit van de actuele stichtingskosten, verminderd met technische veroudering en functionele veroudering. Op deze drie elementen wordt hieronder nader ingegaan, maar zie eerst voorbeeld 2 hieronder.

Voor de actuele stichtingskosten is het van belang dat hierbij de stichtingskosten van het identieke actief worden bepaald, en niet op basis van een eventueel vervangend actief. Met andere woorden, uitgegaan wordt van de materialen die in het actief zijn gebruikt.

De taxateur zal hierover wellicht uitsluitel kunnen geven.

Technische veroudering werd veelal lineair berekend over het verschil tussen de stichtingskosten en de restwaarde, zie ook bovenstaand voorbeeld. Dit is onder actuele kostprijs onderdeel van de cumulatieve afschrijvingen. Deze hoeft dus niet separaat bepaald te worden, omdat dit een gevolg is van de evenredige aanpassingen als de actuele inkoop prijs is bepaald. Schattingswijzigingen in levensduur, afschrijvingsmethode en restwaarde worden onder de systematiek van de actuele kostprijs prospectief verwerkt, in overeenstemming met RJ 145. Onder de systematiek van de gecorrigeerde vervangingswaarde werden deze feitelijk retrospectief verwerkt in de boekwaarde, omdat periodiek de netto-boekwaarde werd herschat en hierin deze effecten waren meegenomen. De vraag rijst of de factor voor technische veroudering gebruikt kan worden voor bepaling van de cumulatieve afschrijvingen als onderdeel van de kostprijs. Op zich zou dit wel kunnen onder de veronderstelling dat er geen schattingswijzigingen zijn geweest voor de restwaarde en levensduur. In gevallen waar wel schattingswijzigingen zijn geweest is dit lastiger en zal wellicht ook materialiteit een rol gaan spelen.

Bij het bepalen van de functionele veroudering wordt rekening gehouden met economische veroudering (in hoeverre is er maatschappelijk gezien nog behoefte aan het pand), verandering van bouw wijze (kan er nu goedkoper worden gebouwd), belemmering in gebruiksmogelijkheden (kan het pand nog optimaal worden benut) en excessieve gebruikskosten (bijzondere onderhoudskosten) van het pand. Een voorbeeld waar functionele veroudering aan de orde is, is een kantoorpand waarin veel kleine ruimten zijn opgenomen terwijl tegenwoordig veelal

Voorbeeld 2. Toepassing gecorrigeerde vervangingswaarde

De actuele stichtingskosten van een pand bedragen EUR 90.000. De oorspronkelijke levensduur is 15 jaar, waarvan resterend 13 jaar. De restwaarde van het pand is 40%.

Factor voor technische veroudering = $100\% - \frac{2}{15} * 60\% = 92\%$

Factor voor functionele veroudering 95%

Gecorrigeerde vervangingswaarde = $90.000 * 92\% * 95\% = \text{EUR } 78.660$

met kantoortuinen wordt gewerkt. De correctie voor functionele veroudering als onderdeel van de gecorrigeerde vervangingswaarde sluit voor het merendeel niet aan bij identieke vervanging. De factor voor functionele veroudering past dus niet bij toepassing van de actuele inkooprij. Wel kan een grote functionele veroudering mogelijk een indicator zijn voor een bijzondere waardevermindering. Deze toets vindt dan separaat plaats.

Conclusie is dat de actuele stichtingskosten als onderdeel van de gecorrigeerde vervangingswaarde relevant kunnen zijn voor bepaling van de actuele inkooprij of vervaardigingsrij. De factor voor technische veroudering kan relevant zijn als geen schattingswijzigingen hebben opgetreden sinds verwerving van het actief als benadering voor de cumulatieve afschrijvingen (alhoewel dit vaak niet nodig is als de cumulatieve afschrijvingen op een andere manier bepaald kunnen worden). De factor voor functionele veroudering is voor de actuele kostrij niet van belang, omdat deze niet in het concept van identieke vervanging past.

Vergelijking met marktwaarde

In de NBA Handreiking wordt uitvoerig ingegaan op de verschillen tussen marktwaarde en actuele kostrij, en in hoeverre de marktwaarde een relevant gegeven kan zijn bij het bepalen van de actuele kostrij.

Allereerst stelt de Handreiking dat de marktwaarde uitgaat van het actief in de huidige staat en ouderdom. Veelal zal dit niet aansluiten bij de ouderdom van het actief bij oorspronkelijke aanschaf en zullen correcties noodzakelijk zijn. In voorbeeld 3 wordt dat geïllustreerd.

In RJ 212.407 wordt daarnaast gesteld dat de actuele kostrij na de eerste verwerking doorgaans zal afwijken van de marktwaarde. Dit komt doordat de actuele kostrij wordt gebaseerd op de wijze van verwerving van het actief, de reeds verstreken gebruiksduur en de grondslagen van de kostentoekening van de rechtspersoon, inclusief bijkomende kosten.

De actuele kostrij gaat uit van een actuele (bruto) inkooprij /vervaardigingsrij minus cumulatieve afschrijvingen. De marktwaarde is per definitie een nettowaarde. Bij een netto benadering bestaat het risico dat zaken die prospectief verwerkt zouden moeten worden (wijzigingen levensduur, afschrijvingsmethode, restwaarde) geheel of ten dele retrospectief worden verwerkt. Dit sluit niet aan bij RJ 145 en het beginsel van evenredige aanpassing van cumulatieve afschrijvingen.

Marktwaarde wordt daarnaast primair beïnvloed door vraag en aanbod. In de afgelopen jaren hebben grote schommelingen plaatsgevonden in de marktwaarde, die niet direct worden verklaard door ontwikkelingen in de actuele inkooprij. Daardoor is de marktwaarde meestal geen goede benadering of startpunt voor het bepalen van de actuele inkooprij van een actief dat in nieuwstaat is verkregen. Eventuele aanpassingen kunnen dan complex zijn.

Desondanks stelt de Handreiking dat de marktwaarde onder bepaalde omstandigheden toch relevant kan zijn, bijvoorbeeld voor de waardering van:

- grond en terreinen;
- panden die niet in nieuwstaat zijn verkregen; en
- panden waarvan de restwaarde hoger is dan de historische aanschafrij.

Voorbeeld 3. Identieke vervanging

Een actief is in 2000 in nieuwstaat gekocht door de onderneming. In 2016 wordt de actuele inkooprij gebaseerd op de marktprij van dit betreffende actief in 2016. Dit is waarschijnlijk geen acceptabele invulling van de actuele inkooprij, in 2000 had het actief een ouderdom van 0 jaar. In 2016 heeft dit actief een ouderdom van 16 jaar. Derhalve is het actief niet in dezelfde staat als toen het oorspronkelijk werd gekocht. De actuele inkooprij zou gebaseerd moeten worden op een identiek actief dat in 2016 in nieuwstaat kan worden gekocht. Dit identieke actief wordt verondersteld in 2016 gebouwd te worden op basis van de materialen, kwaliteit en bouwbesluit uit 2000.

Voorbeeld 4. Aankoop pand niet in nieuwstaat verkregen

In 2000 is een pand aangekocht. Dat pand was op dat moment 50 jaar oud (gebouwd in 1950). In beginsel wordt voor de actuele inkoop prijs in 2016 uitgegaan van een identiek actief dat een ouderdom heeft van 50 jaar, dus een actief dat gebouwd is in 1966. De onderneming heeft een analyse uitgevoerd waaruit blijkt dat de marktwaarden in 2016 tussen panden gebouwd in 1950 en 1966 in lijn liggen van elkaar. Derhalve concludeert de onderneming dat het gepast is om de marktwaarde plus bijkomende kosten van het eigen pand in 2016 te hanteren als de actuele inkoop prijs van het betreffende pand.

N.B. Dit is erg afhankelijk van de uitgevoerde analyse en zal niet altijd mogelijk zijn in praktijksituaties.

Ook de marktwaarde van een soortgelijk identiek actief zou onder omstandigheden relevant kunnen zijn voor de bepaling van de actuele inkoop prijs van een actief.

Voor grond en terreinen geldt dat deze niet aan slijtage onderhevig zijn, en daarom heeft de ouderdom geen invloed op de aanschaf prijs. Daarom is de actuele inkoop prijs gelijk aan de marktwaarde, plus eventueel bijkomende kosten (denk aan overdrachtsbelasting en kosten koper). Zie ook RJ212.405.

Voor panden die niet in nieuwstaat zijn verkregen geldt dat de oorspronkelijke inkoop prijs een weergave is van de marktwaarde op dat moment. Hierdoor was toen de marktwaarde relevant en die blijft dan ook relevant voor bepaling van de actuele inkoop prijs op een later moment. Zie hiervoor voorbeeld (4).

Zie ook paragraaf 6, 'Toepassing actuele kost prijs indien actief niet in nieuwstaat is verkregen', voor een aanvullend voorbeeld over deze situatie.

Soms hebben panden een restwaarde die hoger is dan de historische aanschaf prijs (bijv. sommige historische panden). De restwaarde is in RJ 940 gedefinieerd als 'het bedrag dat een rechtspersoon nu voor het actief zou ontvangen bij vervreemding, na aftrek van de geschatte vervreemdingskosten, indien het actief reeds de verwachte ouderdom zou hebben en in de staat zou verkeren die aan het einde van de gebruiksduur wordt verwacht.' Als de restwaarde inderdaad hoger ligt dan de aanschaf prijs, omdat de verwachting is dat de waarde gaat stijgen en de gebruiksduur niet eindig is of zeer ver in de toekomst ligt, wordt op dat pand niet afgeschreven (mogelijk wel op bepaalde componenten ervan). De actuele inkoop prijs kan dan worden gebaseerd op de marktwaarde van dit actief. Zeker bij

zeer oude panden zal het leeftijdsverschil tussen het moment van aanschaf en waarderingsmoment relatief dermate beperkt zijn dat dit zeer beperkt impact heeft op de staat waarin het verkeert en kan het daarom nog steeds als identiek actief worden gezien (zie ook het vorige voorbeeld).

Ten slotte kan de marktwaarde van een soortgelijk identiek actief (dus niet het betreffende actief!) relevant zijn bij bepaling van de actuele inkoop prijs van het betreffende actief. Stel, een actief is in 2000 vervaardigd door een derde partij en in 2005 gekocht door de onderneming. Bij oorspronkelijke aanschaf was het actief dus 5 jaar oud. Dit betekent dat de actuele inkoop prijs in 2016 gebaseerd wordt op een 5 jaar oud identiek actief, dus een actief dat vervaardigd is in 2011 maar wel gelijk is (qua materialen, bouwbesluit etc.) aan het in 2000 vervaardigde actief. Hierbij is het wellicht gepast om, voor het bepalen van de actuele inkoop prijs van het actief van de onderneming, aansluiting te zoeken bij de marktwaarde in 2016 van het identieke actief (vervaardigd in 2011).

Vergelijking met realiseerbare waarde

In RJ 212.407 wordt gesteld dat de actuele kost prijs doorgaans zal afwijken van de realiseerbare waarde. Dit heeft dan ook tot gevolg dat voor de invulling van de actuele kost prijs in het algemeen niet van de realiseerbare waarde gebruik kan worden gemaakt.

Vergelijking met historische kost prijs

Ten slotte wordt in de NvT ingegaan op het verschil met de historische kost prijs: 'De actuele kost prijs wijkt af van de historische kost prijs (minus afschrijvingen), omdat de actuele kost prijs rekening houdt met prijsveranderingen na verkrijging of vervaardiging'.

Andere begrippen

Hiervoor is de actuele kostprijs vergeleken met enkele waarde begrippen zoals die in de praktijk worden toegepast. Deze guidance is ontleend aan eerdergenoemde NBA Handreiking.

Indexcijfers

In de markt zijn diverse indexcijfers beschikbaar, zoals taxatieboekje (her)bouwkosten bedrijfspanden. Er zijn indexcijfers beschikbaar voor aanbestedingen, (her)bouwkosten, waaronder materialen, manuren en machine-uren. Belangrijk is dat ondernemingen afwegen of de indexcijfers representatief zijn voor de activa / materialen / uren waarvan zij de actuele inkoopprijs of vervaardigingsprijs wil bepalen. Indien dit het geval is, kunnen indexcijfers een uitgangspunt zijn voor bepaling van de actuele inkoopprijs of vervaardigingsprijs. Veelal is deze methode minder nauwkeurig dan bepaling van de actuele stichtingskosten zoals onderdeel van de gecorrigeerde vervangingswaarde of een kostprijscalculatie ter bepaling van de actuele vervaardigingsprijs. Indexcijfers kunnen echter soms wel een aanvaardbaar alternatief zijn.

Bij bepaling van de actuele inkoopprijs van een (gekocht) pand kan het gepast zijn om te kijken naar de manier waarop een bouwonderneming de prijs voor het pand zou bepalen. Dit kan gebaseerd zijn op de onderliggende bouwkosten plus een winstopslag. Vanuit die benadering kunnen de onderliggende bouwkosten relevant zijn voor bepaling van de actuele inkoopprijs. De onderliggende bouwkosten zullen wel gebaseerd zijn op de gebruikte materialen en bouwtekeningen, ook als die bij hedendaagse vervanging niet meer gebruikt zouden worden. Bij het bepalen van de kosten voor man- en machine-uren lijkt het mogelijk om rekening te houden met hedendaagse hulpmiddelen. Stel dat er efficiënter kan worden gewerkt, bijvoorbeeld inzet van kranen in plaats van handmatig materialen verplaatsen, dan kan hiermee rekening worden gehouden. Belangrijk is dat het eindresultaat leidt tot een identieke vervanging. Gezien de mogelijkheid te kijken naar de onderliggende componenten en de winstopslag, kan een bouwkostenbureau (naast taxateurs) een mogelijke bron zijn voor het ondersteunen bij bepaling van de actuele inkoopprijs of vervaardigingsprijs.

Herbouwwaarde

De herbouwwaarde wordt veel in verzekeringscontracten gehanteerd. Conceptueel zijn er enkele aandachtspunten om te bepalen of de herbouwwaarde in overeenstemming is met de actuele inkoop prijs of dat aanpassingen nodig zijn. Dit heeft voornamelijk betrekking op de volgende punten:

- de herbouwwaarde heeft veelal geen betrekking op de fundering; gedachte is dat de fundering meestal onbeschadigd blijft en dus geen herbouw hiervan nodig is; de fundering is dus geen onderdeel van de herbouwwaarde, maar wel van de actuele inkoop prijs;
- herbouw gaat uit van huidige bouwmaterialen en huidige eisen (bouwbesluiten en dergelijke), dit is niet noodzakelijkerwijs identieke vervanging; mogelijk zijn hier dus correcties voor nodig;
- herbouw gaat uit van een herbouw nu, en dus impliceert een actief zonder ouderdom; als het betreffende actief een bepaalde ouderdom had bij oorspronkelijke aanschaf, is ook geen sprake van identieke vervanging in de staat bij oorspronkelijke aanschaf;
- met het doel van een verzekeringscontract is onderverzekering vaak ongewenst, hierdoor wordt de herbouwwaarde vaak relatief hoog bepaald, als extra zekerheid tegen onderverzekering;
- polissen gaan vaak uit van een stabiele herbouwwaarde voor een bepaalde periode (bijv. 36 maanden) zonder indexering; om het risico op onderverzekering te beperken wordt de herbouwwaarde bij aanvang relatief hoog bepaald, om de effecten van inflatie in de komende 36 maanden al mee te nemen.

De herbouwwaarde zou dus mogelijk gehanteerd kunnen worden als de te gebruiken materialen voor de herbouw identiek zijn aan de materialen die gebruikt zijn in het betreffende actief en het actief in nieuwstaat is gekocht of vervaardigd. Veelal zijn er dan nog aanpassingen noodzakelijk, welke veelal complex zullen zijn. De actuele inkoop prijs of vervaardigingsprijs van de fundering zal dan bijvoorbeeld separaat bepaald moeten worden en er zullen afslagen gehanteerd moeten worden voor de relatief hoge bepaling van de herbouwwaarden. Hierdoor is dit alternatief meestal niet geschikt als uitgangspunt.

Stel, een pand is in 2010 gekocht in nieuwstaat. Kan de herbouwwaarde dienen als bron voor de actuele inkoop prijs in 2016? Dat ligt aan de omstandigheden. Indien de bij herbouw te gebruiken materialen nog identiek zijn aan de oorspronkelijk gebruikte materialen, kan de herbouwwaarde als input worden gebruikt. Wel zal dan de actuele inkoop prijs van de fundering separaat bepaald moeten worden, omdat die geen onderdeel is van de herbouwwaarde. Tevens zal gecorrigeerd moeten worden voor effecten van een relatief hoge bepaling van de herbouwwaarde, ter beperking van het risico van onderverzekering. Doordat herbouwwaarde altijd resulteert in een nieuw actief (na herbouw), is de herbouwwaarde vaak niet geschikt als input voor het bepalen van de actuele inkoop prijs van een actief dat niet in nieuwstaat is gekocht.

WOZ-waarde

De WOZ-waarde is relevant voor belastingheffing door gemeenten. Soms komt het voor dat de WOZ waarde gebaseerd is op verouderde gegevens of gegevens in de markt en worden bij de WOZ-waarde bepaalde veronderstellingen gehanteerd die mogelijk niet juist zijn. De WOZ-waarde is ook een nettobegrip, terwijl de primaire vraag gericht is op een bruto-begrip (actuele inkoop prijs of vervaardigingsprijs). Het is veelal niet mogelijk om terug te rekenen naar een bruto-waarde, omdat het inzicht daarin niet aanwezig is. Uiterste zorgvuldigheid is geboden alvorens de WOZ-waarde wordt gehanteerd als benadering van of startpunt voor het bepalen van de actuele inkoop prijs of actuele vervaardigingsprijs.

Actuele inkoop prijs of actuele vervaardigingsprijs

Als activa - die daarvoor in aanmerking komen - na eerste verwerking worden gewaardeerd volgens de methode van actuele waarde dient dit de laagste van actuele kostprijs en realiseerbare waarde te zijn (RJ 210.306 en RJ 212.403). De actuele kostprijs kan zijn de actuele inkoop prijs dan wel de actuele vervaardigingsprijs, waarbij de keuze hiertussen aan dient te sluiten op de wijze waarop de entiteit het actief heeft verkregen (RJ 212.404). Beide begrippen worden uitvoering beschreven in RJ 212.405:

RJ 212.405 De actuele inkoop prijs van een actief dient te worden gebaseerd op het bedrag dat de rechtspersoon op de datum van herwaardering voor dat actief zou betalen bij verkrijging, indien het actief de ouderdom zou hebben zoals ten tijde van de oorspronkelijke verkrijging, verhoogd met de geschatte actuele bijkomende kosten van verkrijging. Indien de rechtspersoon het actief oorspronkelijk niet in nieuwstaat heeft verkregen, kan dus niet worden uitgegaan van de huidige nieuwwaarde. Indien bijvoorbeeld oorspronkelijk een 2 jaar oud actief is verkregen wordt uitgegaan van de actuele inkoop prijs van een 2 jaar oud actief. Voor grond en terreinen zal de actuele inkoop prijs over het algemeen gebaseerd kunnen worden op de marktwaarde voor de betreffende grond en terreinen, aangezien deze activa veelal een onbeperkte gebruiksduur hebben.

De actuele inkoop prijs wordt normaliter bepaald aan de hand van marktconforme gegevens of via taxaties uitgevoerd door erkende taxateurs. Informatie omtrent inkoop prijzen is gewoonlijk te ontlenen aan één of meer van de volgende bronnen:

- aanbiedingen of inlichtingen van leveranciers;*
- recente transacties;*
- indexcijfers van bijvoorbeeld brancheorganisaties of statistische bureaus; of*
- taxaties door deskundigen.*

Het is de verwachting dat taxateurs en bouwkostenbureaus in de praktijk vaak in staat zullen zijn om een goede inschatting te maken van de actuele inkoop prijs. Belangrijk is om in de opdrachtverstrekking aan de externe expert duidelijk te maken wat er gevraagd wordt en hoe dit is gedefinieerd. Veelal zal de taxateur in zijn rapport moeten vermelden dat sprake is van een zogenaamd 'bijzonder uitgangspunt' (bron: NBA Handreiking).

Zie ook voorbeeld 9 in paragraaf 6 voor het geval een actief niet in nieuwstaat wordt verkregen.

RJ 212.405 (vervolg) De actuele vervaardigings prijs dient te worden gebaseerd op de kosten die de rechtspersoon zou maken als het actief op de datum van herwaardering zou worden vervaardigd. De kostentoe rekening, waaronder de toerekenings systematiek van eventuele indirecte kosten en rentekosten, dient aan te sluiten op de systematiek zoals die door de rechtspersoon op de datum van herwaardering wordt toegepast. De bepaling van de actuele vervaardigings prijs zal vooral gebaseerd worden op actuele interne kostprijs berekeningen, waarbij de bovenstaande bronnen ook relevant kunnen zijn.

Een onderneming kan niet zelf kiezen tussen de begrippen actuele inkoop prijs of actuele vervaardigings prijs. Als de onderneming het actief heeft gekocht, dan wordt de actuele kostprijs bepaald op basis van de actuele inkoop prijs van een identiek actief.

Indien een actief intern is vervaardigd, zal (aldus de NBA Handreiking) veelal de interne calculatie-afdeling in staat zijn om een actuele vervaardigings prijs te benaderen, zeker in geval dat het actief in het recente verleden is vervaardigd. In andere gevallen kan een bouwkostenbureau mogelijk relevante gegevens aanleveren voor het bepalen van de actuele vervaardigings prijs. Hierbij kan soms ook aansluiting worden gezocht bij indexcijfers als alternatief, zie hiervoor ook elders in deze paragraaf.

EQUITABLE BUILDING

718.377.0448

Valley National Bank

6. Actuele kostprijs bij materiële vaste activa

De actuele kostprijs is vooral belangrijk voor de waardering van materiële vaste activa. Immers, in de praktijk komt het nauwelijks voor dat immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen actuele waarde, terwijl voor agrarische voorraden geldt dat uitsluitend de opbrengstwaarde (als invulling van de actuele waarde) in aanmerking komt. Bij de introductie van actuele kostprijs als invulling van actuele waarde van is gebleken dat het van groot belang is dat ook de taxateurs goede kennis hebben van de betekenis ervan. Bij de waardering van vastgoed in eigen gebruik worden taxateurs immers vaak ingezet als deskundige om een oordeel te geven over de waarde. Zij konden prima uit de voeten met de (gecorrigeerde) vervangingswaarde als invulling van de actuele waarde, en actuele kostprijs vraagt toch om een andere benadering. Mede om die reden heeft de RJ een overgangsbepaling in het leven heeft geroepen om ondernemingen enigszins tegemoet te komen. Daarnaast is, zoals ook al gerefereerd in paragraaf 5, NBA guidance beschikbaar. Zowel de overgangsbepaling als de NBA guidance komen verderop in deze paragraaf aan de orde.

Taxateurs

Toepassing actuele kostprijs – eerste verwerving

Als een onderneming een actief verwerft en dit actief gaat waarden volgens de actuele waarde methode stelt RJ 212.407 dat de actuele kostprijs op het moment van verkrijging gelijk is aan de historische kostprijs. Dit is ook het geval als het actief niet in nieuwstaat is verkregen.

Vervolgwaardering

Na eerste verwerking kunnen materiële vaste activa worden gewaardeerd volgens twee verschillende grondslagen. Dit betreft waardering volgens het kostprijsmodel of volgens het actuele waarde model. Deze gekozen methode wordt toegepast op iedere categorie materiële vaste activa. Het is dus niet noodzakelijk dat alle materiële vaste activa op actuele waarde worden gewaardeerd, keuze voor de grondslag vindt plaats per categorie. Wel is het noodzakelijk dat alle activa in één categorie worden geherwaardeerd, als dit voor één materieel vast actief uit de categorie gebeurt (RJ 212.409).

Als (voor een categorie) het actuele waarde model wordt gehanteerd dan is er sprake van herwaarderingen. In het verloopoverzicht worden

deze herwaarderingen apart gepresenteerd. Als materiële vaste activa worden gewaardeerd volgens het actuele waarde model vindt waardering plaats tegen de laagste van (RJ 212.403):

1. de actuele kostprijs (voor boekjaren die aanvingen tot 31 december 2015 was dit de vervangingswaarde, overgang naar actuele kostprijs is een stelselwijziging) op het moment van de herwaardering; en
2. de realiseerbare waarde (dit is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde).

Indien er indicaties zijn voor een bijzondere waardevermindering, wordt de realiseerbare waarde vergeleken met de boekwaarde op basis van actuele kostprijs (RJ 212.407). Indien de realiseerbare waarde lager is dan de boekwaarde op basis van actuele kostprijs wordt een bijzondere waardevermindering verwerkt. Dit alles in overeenstemming met hoofdstuk 121 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa. (Voor een verdere behandeling van de herwaardering wordt verwezen naar paragraaf 7: Voorbeeld herwaardering gevolgd door bijzondere waardevermindering).

Toepassing actuele kostprijs – betrouwbare bepaling mogelijk

Het uitgangspunt bij waardering tegen actuele kostprijs is dat dit tot een betrouwbare uitkomst leidt. In een eenvoudig voorbeeld (voorbeeld 5 hierna) zal dat ook vaak het geval zijn. In het voorbeeld wordt uitgegaan van de actuele inkoopprijs. Heeft de onderneming het actief zelf vervaardigd, dan moet worden geschat hoeveel het zou kosten om een identiek actief opnieuw te maken. Dit moet de onderneming qua kostentoekening op dezelfde manier berekenen als gehanteerd bij het bepalen van de laatste boekwaarde. Denk hierbij aan de toerekening van indirecte kosten en rente. Uiteraard is een herwaardering alleen aan de orde als de huidige actuele kostprijs hoger is dan de laatst bepaalde actuele kostprijs. Het is heel goed denkbaar dat er vraagtekens gezet kunnen worden bij het betrouwbaar bepalen van de actuele vervaardigingsprijs van oude, unieke of bijzondere panden zoals er zoveel van zijn in Nederland, denk aan het gemeentemuseum in Den Haag, ontworpen door Berlage (1935) of het Evoluon in Eindhoven. De vraag is of dergelijke gebouwen nu nog wel gebouwd kunnen worden volgens de specificaties van destijds;

en zelfs als dat kan, wat daarvan dan de actuele vervaardigingsprijs van zou zijn. Als een betrouwbare bepaling van de actuele kostprijs niet mogelijk is ontstaat een nieuwe situatie die verderop wordt behandeld.

Indien de actuele kostprijs betrouwbaar kan worden bepaald dient regelmatig te worden getaxeerd dan wel op een andere manier de actuele kostprijs te worden bepaald.

RJ 212.408 De bepaling van de actuele waarde dient voldoende regelmatig te worden uitgevoerd, om ervoor te zorgen dat de boekwaarde niet aanzienlijk verschilt van de actuele waarde op balansdatum. De frequentie van de herwaarderings hangt af van de wijzigingen in de actuele kostprijs van de materiële vaste activa die worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Indien de actuele kostprijs van een actief aanzienlijk verschilt van de boekwaarde, is herwaardering vereist. Frequente herwaarderings zijn niet nodig voor materiële vaste activa waarvan de actuele kostprijs niet aanzienlijk schommelt. In dit geval kan een herwaardering om de drie of vijf jaar mogelijk volstaan.

Als wordt geconcludeerd dat de actuele kostprijs of vervaardigingsprijs hoger is dan de voorafgaande boekwaarde dient het betreffende actief te worden geherwaardeerd. De verwerking daarvan is geregeld in RJ 212.406.

RJ 212.406 De cumulatieve afschrijvingen op de datum van de herwaardering dienen evenredig aangepast te worden aan de wijziging van de actuele inkoopprijs of vervaardigingsprijs van het actief. Indien de actuele waarde van een materieel vast actief wordt aangepast, leidt dit niet alleen tot een wijziging van de actuele inkoopprijs of vervaardigingsprijs, maar ook tot een wijziging van de reeds verantwoorde cumulatieve afschrijvingen. Hierbij wordt uitgegaan van de cumulatieve afschrijvingen, voor enig effect van bijzondere waardeverminderingen. Als bijvoorbeeld op balansdatum de actuele inkoopprijs of actuele vervaardigingsprijs met 5% is gestegen (gedaald) sinds de vorige herwaardering, stijgt (daalt) de cumulatieve afschrijving op het moment van de waardering eveneens met 5%.

Een wijziging van de geschatte gebruiksduur van het actief leidt op balansdatum op zich niet tot een wijziging in de actuele kostprijs. Deze wijziging heeft wel invloed op de toekomstige afschrijvingen (zie alinea 428).

De cumulatieve afschrijvingen worden gebaseerd op de verstreken gebruiksduur van het actief. Het volgende voorbeeld (5) geeft weer hoe dit werkt.

Eventuele schattingswijzigingen in de gebruiksduur worden net als voorheen toekomstgericht verwerkt. Deze hebben dus geen inhaaleffect op de afschrijvingen, maar leiden tot aanpassing van de afschrijvingskosten in de jaren die nog komen. (RJ 212.406 en RJ 212.428).

Voorbeeld 5. De actuele kostprijs van een actief bepalen

Onderneming AK heeft op 1 januari 2016 een actief gekocht voor € 10.500 en waardeert dit tegen actuele inkoopprijs. Op 31 december 2016 bedraagt de actuele inkoopprijs, inclusief bijkomende kosten, € 10.720. De geschatte gebruiksduur is 10 jaar. De restwaarde is nihil.

De actuele kostprijs op 31 december bedraagt dan $\frac{9}{10}$ (want 1 jaar van de gebruiksduur is verstreken) $\times$ € 10.720 = € 9.648. Dit betekent een herwaarderingsreserve voor dit actief van $\frac{9}{10} \times € 220 = € 198$.

Datum	Koopprijs <i>identiek actief</i>	Bijkomende kosten	Historische kostprijs	Actuele inkoopprijs
1 jan 2016	€ 10.000	€ 500	€ 10.500	€ 10.500
31 dec 2016	€ 10.200	€ 520		€ 10.720

Toepassing actuele kostprijs – geen betrouwbare bepaling meer mogelijk

RJ 212.408 Indien de rechtspersoon vaststelt en verwacht dat het niet langer mogelijk is de actuele kostprijs van het te waarden actief op balansdatum en in de toekomst betrouwbaar te bepalen, dient vanaf dat moment geen verdere herwaardering voor het betreffend actief plaats te vinden. Dit betekent onder andere dat de laatst bepaalde actuele kostprijs wordt afgeschreven over de resterende levensduur. De overige bepalingen inzake het actuele waarde model blijven overeenkomstig van toepassing.

De rechtspersoon dient dit derhalve niet alleen op balansdatum maar ook voor de toekomst vast te stellen. Dit hangt, aldus de Ten Geleide bij de RJ Uiting 2017-2, af van de specifieke feiten en omstandigheden. Om die reden heeft de RJ hier geen algemeen geldende nadere guidance over gegeven. Wel wordt gesteld in RJ 212.405 dat voor grond en terreinen de actuele inkoopprijs over het algemeen op de marktwaarde kan worden gesteld vanwege de normaalgesproken onbeperkte gebruiksduur van deze activa.

Van vervangingswaarde naar actuele kostprijs

Veel ondernemingen die tot en met boekjaar 2015 de vervangingswaarde hebben toegepast als invulling van actuele waarde werden geconfronteerd met de vraag: hoe nu verder? De opties waren:

- overgang naar historische kostprijs
- handhaven van actuele waarde stelsel maar dan ingevuld met actuele kostprijs

In beide gevallen zou sprake zijn van een stelselwijziging.

De eerste optie kan leiden tot een afname van het eigen vermogen. Op grond van RJ 140.208 dient een stelselwijziging retrospectief te worden toegepast, tenzij het cumulatieve effect niet kan worden bepaald (RJ 140.209). In het algemeen zal dit cumulatieve effect (wat betekent de overgang van actuele waarde naar historische kostprijs precies?) wel bepaald kunnen worden, omdat de waardeinstijgingen op grond van toepassing van de actuele waarde in een separate herwaarderingsreserve verwerkt zullen zijn.

De RJ heeft, naar aanleiding van ontvangen commentaren, een overgangsregeling ontwikkeld (RJ Uiting 2017-2; RJ 212.802 – 804). Dit betreft de situatie waarbij een rechtspersoon besluit om van waardering tegen actuele waarde

Voorbeeld 6. Gevolg wanneer actuele kostprijs in eerste instantie wel, maar later niet meer betrouwbaar kan worden gemeten

Een actief, gewaardeerd tegen actuele waarde, heeft een boekwaarde van 200. Bij toepassing van historische kostprijs zou de boekwaarde van dit actief 120 zijn geweest. In de balans is een herwaarderingsreserve opgenomen ter grootte van het verschil (80). Van belastingeffecten is hier afgezien. Op enig moment stelt de onderneming vast dat de actuele kostprijs niet meer betrouwbaar kan worden bepaald. Dat betekent dat geen verdere herwaardering meer kan plaatsvinden, de toe te passen waarderingsgrondslag blijft overigens wel 'actuele waarde'. De laatst bekende boekwaarde (200) wordt bevroren en vormt de basis voor de toekomstige afschrijvingen. De jaarlijkse afschrijving hangt dan uiteraard samen met restwaarde en resterende levensduur. Tevens dient getoetst te worden op bijzondere waardeverminderingen.

Als de restwaarde 20 zou zijn en de resterende levensduur 9 jaar is de afschrijving in het volgende boekjaar $(200 - 20) / 9 = 20$. De afschrijving op basis van historische kostprijs zou zijn $(120 - 20) / 9 = 11$ (afgerond). De herwaarderingsreserve valt dan vrij voor een bedrag van 9 (verschil afschrijving o.b.v. geherwaardeerde bedrag en afschrijving o.b.v. historische kostprijs), deze vrijval vindt plaats volgens het door de rechtspersoon gehanteerde stelsel van verwerking (RJ 212.415: rechtsreeks ten gunste van de overige reserves, of in een afzonderlijke post via de winst-en-verliesrekening). Zie ook paragraaf 8 Herwaarderingsreserve, overige onderwerpen.

Voorbeeld (7) overgang van actuele waarde naar waardering op basis van historische kostprijs, retrospectieve toepassing

Een actief, gewaardeerd tegen actuele waarde, heeft een boekwaarde van 200. Bij toepassing van historische kostprijs zou de boekwaarde van dit actief 120 zijn geweest. In de balans is een herwaarderingsreserve opgenomen ter grootte van het verschil (80). Van belastingeffecten is hier afgezien. Als deze onderneming haar stelsel wijzigt en historische kostprijs gaat toepassen valt de herwaarderingsreserve volledig vrij en wordt het actief vanaf heden gewaardeerd tegen 120. Omdat het cumulatieve effect hier wel kan worden bepaald wordt niet toegekomen aan de uitzonderingsbepaling van RJ 140.209. Hierdoor neemt het eigen vermogen en daardoor de solvabiliteit van deze onderneming af, hetgeen onder meer gevolgen kan hebben voor het voldoen aan bankconvenanten.

(vervangingswaarde) over te gaan naar waardering tegen historische kostprijs. Indien de rechtspersoon ultimo 2015 voor een categorie materiële vaste activa de grondslag actuele waarde hanteerde kan hij als gevolg van de gewijzigde invulling van de actuele waarde in 2016 of op een latere datum kiezen voor een stelselwijziging waarbij voortaan de betreffende categorie materiële vaste activa tegen historische kostprijs wordt gewaardeerd. In dit geval is het toegestaan, in afwijking van de algemene bepalingen over stelselwijzigingen, deze stelselwijziging prospectief te verwerken. De voorwaarde voor een dergelijke prospectieve verwerking dat het cumulatieve effect van de stelselwijziging niet kan worden bepaald, is voor deze stelselwijziging niet van toepassing.

Dit betekent dat de boekwaarde 31 december 2015 één op één wordt overgezet naar boekwaarde 1 januari 2016. De aanwezige herwaarderingsreserve blijft gewoon in stand, voor hetzelfde bedrag, en valt vrij bij realisatie (afschrijving op de activa, dan wel vervreemding ervan). Ook de belastinglatentie blijft in stand omdat er nog steeds een verschil bestaat tussen de waardering volgens de jaarrekening en de fiscale boekwaarde (RJ 272.301 e.v.). Per saldo blijft het eigen vermogen derhalve ook ongewijzigd; verder worden de vergelijkende cijfers niet aangepast.

RJ 212.802 Voor boekjaren aanvangend op of na 1 januari 2016 is het begrip vervangingswaarde komen te vervallen, en geldt de actuele kostprijs als invulling van actuele waarde. Indien de rechtspersoon ultimo 2015 voor een categorie materiële vaste activa de grondslag actuele waarde hanteert en als gevolg

van de gewijzigde invulling van de actuele waarde de rechtspersoon in 2016 of op een latere datum kiest voor een stelselwijziging, waarbij voortaan de betreffende categorie materiële vaste activa tegen historische kostprijs wordt gewaardeerd, is het toegestaan, in afwijking van alinea 208 van hoofdstuk 140 Stelselwijzigingen, deze stelselwijziging prospectief te verwerken. Indien hiervan gebruik wordt gemaakt, dienen de boekwaarden aan het begin van het desbetreffende boekjaar, gebaseerd op het oude stelsel, als uitgangspunt te worden genomen bij de toepassing van het nieuwe stelsel. De voorwaarde voor een dergelijke prospectieve verwerking dat het cumulatieve effect van de stelselwijziging niet kan worden bepaald, zoals opgenomen in alinea 209 van hoofdstuk 140 Stelselwijzigingen, is voor deze stelselwijziging niet van toepassing.

RJ 212.803 Bij een prospectieve verwerking van de stelselwijziging naar historische kostprijs op grond van alinea 802 wordt de boekwaarde aan het eind van het voorgaande boekjaar als uitgangspunt genomen, en daarna verondersteld de historische kostprijs te zijn. Verdere (opwaartse) herwaarderingsvinden vanaf dat moment niet meer plaats. Deze boekwaarde wordt verder afgeschreven in overeenstemming met het kostprijsmodel, en getoetst op bijzondere waardeverminderingen indien daarvoor aanwijzingen zijn. De eventueel bestaande herwaarderingsreserve op de datum van overgang valt vrij bij realisatie, dat wil zeggen, door afschrijving of vervreemding in toekomstige perioden in overeenstemming met alinea 415.

Voorbeeld 8. Overgang van actuele waarde naar waardering op basis van historische kostprijs, prospectieve toepassing

Een actief, gewaardeerd tegen actuele waarde, heeft een boekwaarde van 200. Bij toepassing van historische kostprijs zou de boekwaarde van dit actief 120 zijn geweest. In de balans is een herwaarderingsreserve opgenomen ter grootte van het verschil (80). Van belastingeffecten is hier afgezien. Als deze onderneming haar stelsel wijzigt naar historische kostprijs en daarbij gebruikt maakt van de overgangsregeling mag van de laatste bekende boekwaarde worden uitgegaan, te weten 200. Verdere afschrijving en eventuele bijzondere waardeverminderingen vinden plaats volgens het kostprijsmodel; de herwaarderingsreserve valt – net als in voorbeeld 6 hiervoor – vrij bij realisatie.

Indien deze specifieke overgangsbepaling wordt gebruikt, worden de boekwaarden aan het begin van het desbetreffende boekjaar, gebaseerd op het oude stelsel, als uitgangspunt genomen bij de toepassing van het nieuwe stelsel gebaseerd op historische kostprijs (voorbeeld 8).

RJ 212.804 De toepassing van deze overgangsbepaling dient te worden toegelicht in het boekjaar waarin de overgang is verwerkt, alsmede in de daaropvolgende boekjaren zolang de herwaarderingsreserve niet volledig gerealiseerd is. De rechtspersoon dient de omvang van de betreffende nog niet gerealiseerde herwaarderingsreserve te vermelden.

Ten slotte nog de veel voorkomende situatie dat een onderneming pand en grond op de balans heeft staan, gewaardeerd tegen actuele waarde (vervangingswaarde). Ook hier is de vraag wat de overgang naar actuele kostprijs betekent. Het kan immers relatief veel werk zijn om de actuele kostprijs

te bepalen van een pand dat al geruime tijd in bezit is, en meermaals is verbouwd, aangebouwd en/of gerenoveerd. Het is dan praktisch om alleen de bijbehorende grond/terreinen te waarderen op actuele kostprijs, en voor de gebouwen terug te gaan naar waardering tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Dit is zeker aan te raden als een relatief groot deel van de waardevermindering feitelijk aan de waardevermindering van de grond is toe te rekenen.

Toepassing actuele kostprijs indien actief niet in nieuwstaat is verkregen

Een bijzonderheid in de regelgeving omtrent actuele kostprijs heeft betrekking op het feit dat bij het vaststellen ervan uitgegaan moet worden van een actief dat de ouderdom zou hebben zoals ten tijde van de oorspronkelijke verkrijging (RJ 212.405, zie ook paragraaf 5). Met andere woorden, indien oorspronkelijk een 2 jaar oud actief is verkregen wordt uitgegaan van de actuele kostprijs van een 2 jaar oud actief. Een voorbeeld 9 is opgenomen in RJ

Voorbeeld 9. Aanschaf van een 1 jaar oud actief

Onderneming BV B koopt op 1 januari 20x2 een 1 jaar oude machine voor € 9.500 plus bijkomende kosten van € 520. De machine wordt lineair afgeschreven over de 9 resterende jaren van gebruik, zonder restwaarde. Na 1 jaar gebruik bedraagt de boekwaarde € 8.907 ($€ 10.020 \cdot 8/9$). Aan het eind van 20x2 kost deze machine in nieuwstaat € 10.300 en een 1 jaar oude machine € 9.550, met in beide gevallen bijkomende kosten van € 530. De actuele inkoopprijs bedraagt € 10.080 (hierbij wordt uitgegaan van aanschaf van een 1 jaar oude machine). De cumulatieve afschrijving was € 1.113 ($1/9$ van € 10.020). De inkoopwaarde is met 0,6% gestegen ($(€ 10.080 - € 10.020) / € 10.020$), dus de cumulatieve afschrijving neemt eveneens toe met 0,6% naar € 1.120. De actuele kostprijs is daarmee € 8.960 ($€ 10.080 - € 1.120$). De herwaarderingsreserve ad € 53 ($€ 8.960 - € 8.907$) wordt rechtstreeks ten gunste van de herwaarderingsreserve gebracht. Zie voor een nadere toelichting de tabel hieronder.

	Begin 20x1	Eind 20x1
Kostprijs	10.020	10.020
Cumulatieve afschrijvingen	n.v.t.	1.113
Netto boekwaarde (A)	10.200	8.907
Oorspronkelijke kostprijs		10.020
Aanpassing door herwaardering		60
Kostprijs na aanpassing door herwaardering (B)		10.080
Cumulatieve afschrijvingen	n.v.t.	1.113
Aanpassing door herwaardering	n.v.t.	7
Cumulatieve afschrijving na aanpassing door herwaardering (C)	n.v.t.	1.120
Nieuw vastgestelde actuele waarde (D = B ./. C)	n.v.t.	8.960
Herwaardering (D ./. A)		53

Uiting 2017-2 (in dit geval een 1 jaar oud actief). Zie verder voorbeeld 4 in paragraaf 5 bij 'vergelijking met marktwaarde'.

Grond

Al eerder is aangegeven (zie paragraaf 5, 'vergelijking met marktwaarde') dat het niet altijd eenvoudig is om tot een eenduidige bepaling te komen van de actuele kostprijs. Een uitzondering daarop geldt wellicht voor grond; omdat er niet op grond wordt afgeschreven en omdat grond normaal gesproken niet in waarde daalt door slijtage (uitzonderingen daargelaten) kan vaak van de marktwaarde worden uitgegaan als invulling van de actuele kostprijs. De RJ heeft in RJ Uiting 2017-2 voorbeeld 10 opgenomen.

De actuele kostprijs van grond en terreinen kan op verschillende wijzen worden bepaald:

- door afleiding uit prijzen die worden betaald voor nabijgelegen grond die voor vestiging van de desbetreffende rechtspersoon in aanmerking zou komen;
- door kapitalisatie van het bedrag afgeleid uit de erfpachtcanon waartegen soortgelijke grond in de naaste omgeving is uitgegeven; of
- door periodieke taxatie van de actuele kostprijs door deskundigen.

Toepassing actuele kostprijs bij pand met latere aanbouw of ingrijpende verbouwing

Een volgende praktijksituatie is die waarbij sprake is van een pand dat in het verleden is verworven terwijl daarna een aanbouw tot stand is gebracht dan wel een ingrijpende verbouwing heeft plaatsgevonden.

In de NBA Handreiking worden deze situaties achtereenvolgens behandeld:

Pand met latere aanbouw

Stel: een pand is in 2000 vervaardigd en gekocht inclusief de onderliggende en omliggende grond. In 2010 heeft de onderneming zelf een aanbouw gemaakt. Hoe dient de actuele kostprijs in 2016 bepaald te worden?

Als volgt: de actuele kostprijs dient van drie elementen afzonderlijk bepaald te worden:

- actuele inkoopprijs van het pand exclusief de aanbouw, alsof dit nieuw in 2016 vervaardigd en gekocht zou zijn; vervolgens dienen cumulatieve afschrijvingen evenredig te worden aangepast;
- actuele vervaardigingsprijs van de aanbouw, alsof dit in 2016 vervaardigd zou zijn; vervolgens dienen cumulatieve afschrijvingen evenredig te worden aangepast;
- actuele inkoopprijs van de grond, deze wordt gebaseerd op de marktprijs in 2016 vermeerderd met bijkomende kosten.

Pand met latere ingrijpende verbouwing

Stel: een pand is in 2000 vervaardigd en gekocht inclusief de onderliggende en omliggende grond. In 2010 heeft de onderneming zelf een verbouwing gedaan waarbij een aanzienlijk deel van het bestaande gebouw is gesloopt en vervangen. Hoe moet de actuele kostprijs in 2016 bepaald worden?

Als volgt: de actuele kostprijs wordt bepaald op basis van drie elementen afzonderlijk:

- actuele inkoopprijs van het oorspronkelijke pand (exclusief de aanbouw), alsof dit nieuw in 2016 vervaardigd en gekocht zou zijn; vervolgens

Voorbeeld 10. Actuele kostprijs bij grond

Onderneming BV C koopt op 1 januari 20x1 een stuk grond voor € 50.000 plus € 4.000 bijkomende kosten. Eind 20x1 is de marktwaarde van de grond € 51.000 en de bijkomende kosten zouden € 4.050 zijn. Gegeven de omstandigheden wordt de marktwaarde gebruikt als beste schatting van de actuele inkoopprijs. Aangezien grond niet wordt afgeschreven is de actuele kostprijs € 55.050 (€ 51.000 + € 4.050) en wordt een herwaardering ad € 1.050 rechtstreeks in de herwaarderingsreserve verwerkt. Eind 20x2 is het bestemmingsplan van de grond gewijzigd. De marktwaarde is dan € 63.000 en de bijkomende kosten € 4.800. De actuele kostprijs is dan € 67.800 en een herwaardering ad € 12.750 wordt verwerkt. De toegestane bestemming wordt als een kenmerk van het actief beschouwd, en wordt daarom in aanmerking genomen bij de actuele inkoopprijs. De bepaling van de bijkomende kosten vindt consistent plaats met de wijze waarop de actuele inkoopprijs is bepaald.

worden cumulatieve afschrijvingen evenredig aangepast; door de verbouwing is een deel van de oorspronkelijke inkoopprijs afgeboekt ('derecognition'), deze correctie vindt naar evenredigheid ook plaats op de actuele inkoopprijs (als alternatief kan de actuele inkoopprijs worden bepaald op basis van de componenten die niet zijn gesloopt en vervangen);

- actuele vervaardigingsprijs van de verbouwing, alsof dit in 2016 vervaardigd zou zijn. Vervolgens worden cumulatieve afschrijvingen evenredig aangepast;
- actuele inkoopprijs van de grond; deze wordt gebaseerd op de marktprijs in 2016 vermeerderd met bijkomende kosten.

Nadere bepalingen bij toepassing actuele kostprijs (zoals kosten van herstel en kosten van groot onderhoud).

RJ 212.206 Uitgaven die gemaakt worden na de eerste verwerking dienen als (onderdeel van) de kostprijs van het materieel vast actief te worden verwerkt indien ze voldoen aan de criteria van alinea 201.

Kosten van herstel én kosten van groot onderhoud die gemaakt worden telkens na een langere gebruikperiode worden verwerkt in overeenstemming met de verwerkingskeuzen aangegeven in alinea 435 en verder, respectievelijk alinea 445 en verder. Kosten na eerste verwerking die kunnen leiden tot toekomstige prestatie-eenheden met betrekking tot het actief betreffen bijvoorbeeld uitbreidingen van de capaciteit en kwalitatieve verbeteringen (besparing energieverbruik, verbetering van productieproces, et cetera).

Bij vaststelling van de actuele kostprijs is het van belang rekening te houden met de verwerkingswijze van uitgaven na eerste verwerking (RJ 212.206), kosten van herstel (RJ 212.435 en verder) en/of kosten van groot onderhoud (RJ 212.445 en verder) en de verwerkingswijze van deze kosten. Afhankelijk van de verwerkingswijze vormen deze kosten wel of geen onderdeel van de waarde tegen actuele kostprijs. Voor zover deze kosten onderdeel zijn van de waarde tegen actuele kostprijs is het van belang een afzonderlijke actuele kostprijs te bepalen voor deze componenten.

De bepaling van de actuele waarde wordt voldoende regelmatig uitgevoerd om ervoor te zorgen dat de boekwaarde niet aanzienlijk verschilt van de actuele waarde op balansdatum. De frequentie van de herwaarderings hangt af van de wijzigingen in de actuele kostprijs van de materiële vaste activa die worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Indien de actuele kostprijs van een actief aanzienlijk verschilt van de boekwaarde, is herwaardering vereist. Frequente herwaarderings zijn niet nodig voor materiële vaste activa waarvan de actuele kostprijs niet aanzienlijk schommelt. In dit geval kan een herwaardering om de drie of vijf jaar mogelijk volstaan (RJ 212.408).

In bijlage C1 van RJ Uiting 2017-2 is een voorbeeld opgenomen inzake de 'Kosten van herstel als onderdeel van de boekwaarde van het actief – kostprijsmodel', waarbij ook kort wordt ingegaan op de verwerkingswijze indien het actuele waarde model zou zijn toegepast.

7. Verwerking herwaardering – materiële vaste activa

Verwerking via het eigen vermogen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de verwerking van de herwaardering van materiële vaste activa (eigen vermogen dan wel winst-en-verliesrekening) ingeval van waardering tegen actuele waarde. Waardevermeerderingen als gevolg van een herwaardering worden (normaliter rekening houdend met het belastingeffect) rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt in een herwaarderingsreserve. Echter, wanneer het een terugneming van een waardevermindering van hetzelfde actief betreft die voorheen in de winst-en-verliesrekening was verwerkt, dan verwerkt de rechtspersoon deze waardevermeerdering eerst in de winst-en-verliesrekening totdat de eerder genomen last is verrekend; een eventueel meerdere waardevermeerdering wordt dan in de herwaarderingsreserve verantwoord.

Een waardevermindering als gevolg van een herwaardering wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt, tenzij er voor dat actief nog een bedrag van eerdere waardevermeerderingen in de herwaarderingsreserve wordt aangehouden (RJ 212.412).

Art. 2:390 lid 3 BW bepaalt dat de herwaarderingsreserve niet hoger is dan het verschil tussen de boekwaarde op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs (rekening houdend met cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve waardeverminderingen) en de boekwaarde op basis van de bij de waardering gehanteerde actuele waarde waarop de herwaarderingsreserve betrekking heeft.

Realisatie van de herwaarderingsreserves is afhankelijk van de door de rechtspersoon gehanteerde grondslag.

Realisatie kan plaatsvinden rechtstreeks ten gunste van de overige reserves, of in een afzonderlijke post in de winst-en-verliesrekening.

Een deel van de herwaarderingsreserve wordt gerealiseerd wanneer het actief gebruikt wordt. Het over te boeken bedrag komt overeen met het verschil tussen de afschrijving gebaseerd op de geherwaardeerde boekwaarde en de afschrijving gebaseerd op de oorspronkelijke kostprijs van het actief. De herwaarderingsreserve wordt eveneens verminderd indien bedragen betrekking hebben op activa die zijn vervreemd (RJ 212.415).

Voorbeeld herwaardering gevolgd door bijzondere waardevermindering

Zie voorbeeld 11.

Initiële aanschaf

Onderneming BV A koopt op 1 januari 20x1 een machine voor € 10.000 en bijkomende kosten van € 500. De historische kostprijs bedraagt dus € 10.500. Omdat de machine als gereed product is gekocht, wordt de actuele kostprijs bepaald op basis van de actuele inkoopprijs (niet op basis van de kosten van vervaardiging). De actuele kostprijs is daarom op dat moment eveneens € 10.500.

Afschrijving 1e jaar

De reguliere afschrijving over het 1e jaar bedraagt 1.050 (afschrijving in 10 jaar, zonder restwaarde).

Herwaardering einde 1e jaar

Aan het eind 20x1 bedraagt de inkoopprijs van de machine € 10.200, en zouden de bijkomende kosten € 510 zijn. De machine wordt lineair in 10 jaar

Voorbeeld 11. Verloop boekwaarde en herwaardering van een actief gedurende 4 jaar

Indien de actuele waarde van een materieel vast actief wordt aangepast, leidt dit niet alleen tot een wijziging van de boekwaarde, maar ook tot een evenredige wijziging van de al verantwoorde cumulatieve afschrijvingen (RJ 212.406). Een voorbeeld, waarbij overigens geen rekening wordt gehouden met belastingen (RJ 212.Bijlage A1). De volgende elementen worden behandeld:

- Jaar 1 (begin): initiële aanschaf
- Jaar 1 (eind): reguliere afschrijving, herwaardering
- Jaar 2 (eind): reguliere afschrijving, bijzondere waardevermindering
- Jaar 3 en jaar 4: reguliere afschrijving
- Jaar 4 (eind): herwaardering

afgeschreven, zonder restwaarde. De cumulatieve afschrijving was € 1.050 (10% van € 10.500) en de boekwaarde € 9.450. De inkoopwaarde is met 2% gestegen ($\frac{€ 10.710 - € 10.500}{€ 10.500}$), dus de cumulatieve afschrijving neemt eveneens toe met 2% naar € 1.071. De actuele kostprijs is daarmee € 9.639 ($€ 10.710 - € 1.071$). Er vindt een herwaardering plaats van € 189 ($€ 9.639 - € 9.450$), welke rechtstreeks verwerkt wordt in de herwaarderingsreserve.

Bijzondere waardevermindering eind 2e jaar

Eind 20x2 wordt de realiseerbare waarde bepaald op € 8.000. Op dat moment bedraagt de actuele kostprijs € 8.568 ($€ 10.710 - € 2.142$). Aangezien de realiseerbare waarde lager is dan de actuele kostprijs wordt het actief afgewaardeerd naar € 8.000. De bijzondere waardevermindering bedraagt dus € 568. De herwaarderingsreserve voor het verwerken van de bijzondere waardevermindering bedraagt € 168 ($€ 8.568 - € 8.400$). Dit betekent dat van de bijzondere waardevermindering € 168 rechtstreeks ten laste van de herwaarderingsreserve wordt gebracht en de resterende bijzondere waardevermindering ad € 400 ten laste van het resultaat.

Reguliere afschrijvingen 3e en 4e jaar

De afschrijvingen over 20x3 en 20x4 bedragen 1.000 per jaar, resulterend in een boekwaarde eind 20x4 van € 6.000 (voor herwaardering).

Herwaardering eind 4e jaar

Eind 20x4 stijgen de inkoopprijs naar € 11.000 en de bijkomende kosten naar € 600; de realiseerbare waarde bedraagt € 7.500 en de resterende gebruiksduur wordt verlengd van 6 jaar naar 9 jaar. De actuele kostprijs bedraagt, zonder rekening te houden met enige bijzondere waardevermindering, € 6.960 ($€ 11.600 * 6/10$). De waardering vindt vanaf dit moment weer plaats tegen de actuele kostprijs, omdat de realiseerbare waarde nu hoger is dan de actuele kostprijs. De totale herwaardering, inclusief terugname van de bijzondere waardevermindering, bedraagt € 960 ($€ 6.960 - € 6.000$). Hiervan wordt € 300 ten gunste van het resultaat (terugname bijzondere waardevermindering: $€ 400 * 6/8$) en € 660 rechtstreeks ten gunste van de herwaarderingsreserve gebracht. Het bedrag aan herwaarderingsreserve is gelijk aan het verschil tussen de boekwaarde op basis van het kostprijsmodel ad € 6.300 ($€ 10.500 * 6/10$) en de boekwaarde op basis van het actuele waardemodel ad € 6.960. De verlenging van de gebruiksduur heeft geen effect op balansdatum, maar leidt tot (een lagere) toekomstige afschrijving ad € 773 per jaar ($€ 6.960/9$).

In de tabel hierna is een overzicht opgenomen:

	Begin 20x1	Eind 20x1	Eind 20x2	Eind 20x3	Eind 20x4	
					voor herwaardering	na herwaardering
Kostprijs	10.500 ³	10.500	10.500	10.500	10.500	10.500
Cumulatieve afschrijvingen	n.v.t.	1.050	2.100	3.500 ⁴	4.500	4.200 ⁵
Netto boekwaarde (A)	10.500	9.450	8.400	7.000	6.000	6.300 ⁶
Oorspronkelijke kostprijs	10.500	10.500	10.500	10.500	10.500	10.500
Aanpassing door herwaardering	n.v.t.	210	210	-	-	1.100
Kostprijs na aanpassing door herwaardering (B)	10.500	10.710	10.710	10.500	10.500⁷	11.600
Cumulatieve afschrijvingen (incl. waardevermindering)	n.v.t.	1.050	2.100	3.500	4.500	4.200
Aanpassing door herwaardering	n.v.t.	21	42	-	-	440 ⁸
Cumulatieve afschrijving na aanpassing door herwaardering (C)	n.v.t.	1.071	2.142	3.500	4.500	4.640
Nieuw vastgestelde actuele waarde (D = B ./. C)	n.v.t.	9.639	8.568	7.000	6.000	6.960
Herwaardering (D ./. A)	n.v.t.	189	168	-	-	660
Realiseerbare waarde	p.m.	p.m.	8.000	p.m.	p.m.	7.500
Bijzondere waardevermindering	n.v.t.	n.v.t.	568 ⁹	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Verwerking herwaardering/ bijzondere waardevermindering		189 toevoeging herw. reserve	168 ten laste van herw. reserve 400 ten laste van resultaat	-		660 ¹⁰ toevoeging herw. reserve 300 ten gunste van resultaat
Boekwaarde ultimo jaar	-	9.639	8.000	7.000	6.000	6.960

3 Historische kostprijs = actuele kostprijs = 10.500 (incl. bijkomende kosten)

4 Cumulatieve afschrijvingen 2.100 + 1.000, bijzondere waardevermindering 400, totaal 3.500

5 4.500 ./. terugneming bijzondere waardevermindering 300 = 4.200

6 Na verwerking herwaardering en terugneming bijzonder waardeverlies

7 Vóór herwaardering

8 Herwaardering 1.100 waarvan afgeschreven 4/10e (440)

9 Actuele waarde 8.568 ./. realiseerbare waarde 8.000 = 568

10 Verschil nieuwe boekwaarde met boekwaarde (oorspronkelijke kostprijs)

8. Herwaarderingsreserve

Wettelijke bepalingen

De herwaarderingsreserve is het verschil tussen de boekwaarde op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en de boekwaarde op basis van de bij de waardering gehanteerde actuele waarde van de activa waarop de herwaarderingsreserve betrekking heeft. Als het desbetreffende actief wordt vervreemd wordt deze reserve verminderd met het bedrag van de reserve dat op dit actief betrekking heeft.

Artikel 390

- 1. Waardevermeerderingen van materiële vaste activa, immateriële vaste activa en voorraden die geen agrarische voorraden zijn, worden opgenomen in een herwaarderingsreserve. Waardevermeerderingen van andere activa die tegen actuele waarde worden gewaardeerd, worden opgenomen in een herwaarderingsreserve, tenzij ze krachtens artikel 384 ten gunste van het resultaat worden gebracht. Voorts vormt de rechtspersoon een herwaarderingsreserve ten laste van de vrije reserves of uit het resultaat van het boekjaar, voor zover in het boekjaar waardevermeerderingen van activa die op de balansdatum nog aanwezig zijn, ten gunste van het resultaat van het boekjaar zijn gebracht. Een herwaarderingsreserve wordt niet gevormd voor activa bedoeld in de vorige zin waarvoor frequente marktnoteringen bestaan. Ter hoogte van het bedrag van ten laste van de herwaarderingsreserve gebrachte uitgestelde verliezen op financiële instrumenten als bedoeld in artikel 384 lid 8, kunnen geen uitkeringen ten laste van de reserves worden gedaan. De herwaarderingsreserve kan worden verminderd met latente belastingverplichtingen met betrekking tot activa die zijn geherwaardeerd op een hoger bedrag.*
- 2. De herwaarderingsreserve kan in kapitaal worden omgezet.*
- 3. De herwaarderingsreserve is niet hoger dan het verschil tussen de boekwaarde op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en de boekwaarde op basis van de bij de waardering gehanteerde actuele waarde van de activa waarop de herwaarderingsreserve betrekking heeft. Deze reserve wordt verminderd met het uit hoofde van een bepaald actief in de reserve opgenomen bedrag als het desbetreffende actief wordt vervreemd. Een waardevermindering van een activum, gewaardeerd tegen actuele waarde, wordt ten laste van de herwaarderingsreserve gebracht voor zover dit activum hieraan voorafgaande ten gunste van de*

herwaarderingsreserve is opgewaardeerd.

- 4. De verminderingen van de herwaarderingsreserve die ten gunste van de winst- en verliesrekening worden gebracht, worden in een afzonderlijke post opgenomen.*
- 5. In de toelichting wordt uiteengezet, of en op welke wijze in samenhang met de herwaarderingsrekening wordt gehouden met de invloed van belastingen op vermogen en resultaat*

Artikel 384 lid 7

Waardeveranderingen van:

- 1. financiële instrumenten;*
- 2. andere beleggingen; en*
- 3. agrarische voorraden waarvoor frequente marktnoteringen bestaan die op grond van lid 1 tegen de actuele waarde worden gewaardeerd, kunnen in afwijking van de tweede zin van lid 2 onmiddellijk in het resultaat worden opgenomen, tenzij in deze afdeling anders is bepaald. Waardeveranderingen van afgeleide financiële instrumenten, voor zover niet bedoeld in lid 8, worden, zo nodig in afwijking van lid 2, onmiddellijk ten gunste of ten laste van het resultaat gebracht.*

Artikel 384 lid 8 Waardeveranderingen van financiële instrumenten die dienen en effectief zijn ter dekking van risico's inzake activa, activa in bestelling en andere nog niet op de balans opgenomen verplichtingen, dan wel inzake voorgenomen transacties worden rechtstreeks ten gunste dan wel ten laste van de herwaarderingsreserve gebracht, voor zover dat noodzakelijk is om te bereiken dat deze waardeveranderingen in dezelfde periode in het resultaat worden verwerkt als de waardeveranderingen die zij beogen af te dekken.

Relevante factoren terzake van het al dan niet vormen van een herwaarderingsreserve

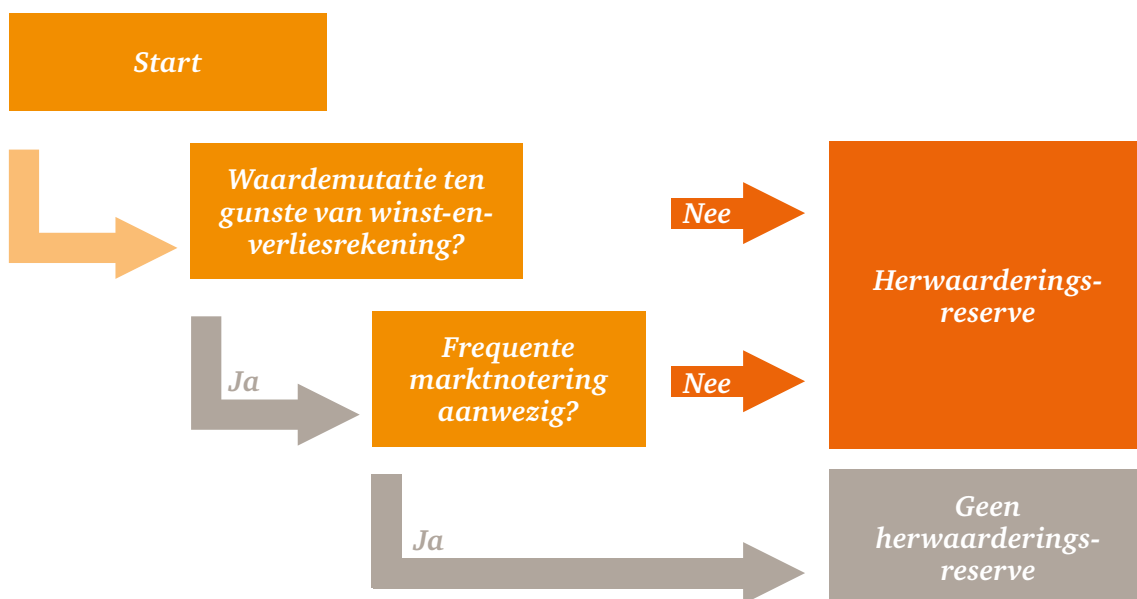
In beginsel wordt een herwaarderingsreserve gevormd voor alle waardeveranderingen van activa die nog niet zijn gerealiseerd. Hierop bestaan echter uitzonderingen. De wettelijke regeling komt erop neer dat voor een waardeverandering die via de winst-en-verliesrekening wordt verwerkt en die onmiddellijk gerealiseerd kan worden geen herwaarderingsreserve hoeft te worden opgenomen. In de meeste gevallen moet bij toepassing van actuele waarde als waarderinggrondslag van een actief een herwaarderingsreserve worden gevormd. Uitzonderingen hierop zijn:

- Waardevermeerderingen van activa met frequente marktnoteringen waarvan de waardeveranderingen via de winst-en-verliesrekening worden verwerkt. Deze verwerking via de winst-en-verliesrekening is voor een beperkt aantal activa toegestaan: financiële instrumenten, andere beleggingen en agrarische voorraden waarvoor frequente marktnoteringen bestaan (art. 2:384 lid 7 BW). Van frequente marktnoteringen is sprake indien activa onmiddellijk tegen een genoteerde prijs op een liquide markt kunnen worden verkocht (MvT 29 737 nr. 3 p. 23). Er is sprake van een liquide markt indien de desbetreffende activa homogeen zijn, er op ieder willekeurig moment tot een transactie bereid zijnde kopers en verkopers te vinden zijn en de transactieprijzen publiekelijk bekend zijn (Nota van toelichting bij het Besluit actuele waarde).
- Waardeverminderingen, met uitzondering van waardeverminderingen van financiële instrumenten die als afdekkingsinstrument zijn aangemerkt, in een effectieve-kasstroomhedgerelatie.

Onderstaande betekent dat voor alle vaste en vlottende activa, gewaardeerd tegen actuele waarde, een herwaarderingsreserve moet worden aangehouden indien het desbetreffende actief per balansdatum nog aanwezig is en de boekwaarde boven de oorspronkelijke kostprijs ligt. Een herwaarderingsreserve wordt slechts niet aangehouden indien waardeveranderingen via de winst-en-verliesrekening zijn verwerkt en voor de desbetreffende activa frequente marktnoteringen bestaan. Hierna wordt duidelijk wat er gebeurt als deze voorwaarden worden losgelaten op de activa die in de volgende tabel staan weergegeven (als waardemutaties via de winst-en-verliesrekening worden verwerkt waar toegestaan).

Dit kan schematisch als volgt worden weergegeven:

Actief	Via W&V toegestaan	Herwaarderingsreserve	Wettelijke bepalingen / Richtlijnen
Materiële vaste activa	Nee*	Ja	Art. 2:390 lid 1 / RJ 212.412
Immateriële vaste activa	Nee	Ja	Art. 2:390 lid 1 / RJ 210.307
Vastgoedbeleggingen	Ja**	Ja	Art. 2:390 lid 1 / RJ 213.504
Agrarische voorraden	Wel frequente marktnotering	Nee	Art. 2:384 lid 7, sub c, BW
	Geen frequente marktnotering	Ja	Art. 2:384 lid 7, sub c, BW
Financiële instrumenten	Ja	Marktnotering -> Nee	Art. 2:384 lid 7, sub a plus art. 2:390 lid 1 BW / RJ 240.224b
		Overig -> Ja	Art. 2:384 lid 7, sub a, BW
		Afdekking -> Ja	Art. 2:384 lid 8 BW

* Een uitzondering hierop is de waardevermeerdering van een materieel vast actief voor zover deze een terugnemning van een waardevermindering van hetzelfde actief is die voorheen als last is verwerkt in de winst-en-verliesrekening. De terugnemning van een waardevermindering in de winst-en-verliesrekening is niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien in voorgaande jaren geen bijzonder waardeverminderingverlies voor het actief zou zijn verantwoord (RJ 212.412).

** Herwaarderingsreserves van vastgoedbeleggingen worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt. Tevens wordt er een herwaarderingsreserve gevormd ten laste van het resultaat óf ten laste van de overige reserves, zodat de herwaarderingsreserve vastligt in een wettelijk reserve en niet uitgekeerd kan worden totdat de herwaarderingsreserve gerealiseerd is. Bij het vaststellen van de hoogte van de herwaarderingsreserve heeft het de voorkeur rekening te houden met de cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen die zouden zijn bepaald bij de waardering tegen kostprijs, maar dat hoeft niet (RJ 213.504).

Nadere uitwerking voor diverse activa en passiva

Voor materiële vaste activa en immateriële vaste activa moet bij toepassing van actuele waarde een herwaarderingsreserve gevormd worden aangezien de waardevermeerderingen niet mogen worden verwerkt via de winst-en-verliesrekening. Dit geldt ook indien de jaarrekening is opgemaakt volgens IFRS en vaste activa in overeenstemming met IFRS 1 zijn geherwaardeerd volgens de 'veronderstelde kostprijs'-methode (RJ 240.224a).

Voor vastgoedbeleggingen moet eveneens een herwaarderingsreserve worden gevormd aangezien vastgoed geen frequente marktnotering heeft. De waardemutaties van agrarische voorraden mogen alleen via de winst-en-verliesrekening worden verwerkt indien sprake is van een frequente marktnotering. In dat geval hoeft daarom ook geen herwaarderingsreserve te worden gevormd. Van frequente marktnotering is volgens de MvT sprake indien activa en verplichtingen onmiddellijk en tegen een genoteerde prijs op een liquide markt kunnen worden verkocht.

Het is lastig een conclusie te vormen over het al dan niet opnemen van een herwaarderingsreserve bij over-the-counter-derivaten (OTC-derivaten). Dit komt omdat voor OTC-derivaten geen echte markt bestaat. De derivaten worden immers 'over-the-counter' verhandeld. Voorbeelden van OTC-

derivaten zijn renteswaps, cross-currency swaps en valutatermijncontracten.

In beginsel wordt er voor de OTC-derivaten een herwaarderingsreserve gevormd. Echter, een herwaarderingsreserve hoeft niet te worden gevormd voor OTC-derivaten die op actuele waarde worden gewaardeerd en waarvan de veranderingen van de reële waarde direct in het resultaat worden verwerkt, mits aan een aanvullende voorwaarde wordt voldaan. Voor OTC-derivaten die onderdeel zijn van een reëlewaardehedgerelatie (zie RJ 290.618, onder a), betreft die voorwaarde dat de positie per saldo effectief is afgedekt. Voor OTC-derivaten die niet onderdeel zijn van een hedgerelatie, is de aanvullende voorwaarde dat de OTC-derivaten een frequente marktnotering hebben of wanneer de waardeveranderingen het gevolg zijn van goed waarneembare ontwikkelingen op liquide markten (RJ 240.224b).

Financiële instrumenten kunnen gebruikt worden ter dekking van risico's betreffende activa, activa in bestelling en andere nog niet op de balans opgenomen verplichtingen, dan wel in voorgenomen transacties (zogenoemde kasstroomafdekkingen; zie RJ 290.618, onder b).

Voor het gedeelte waarvoor de afdekking effectief is, worden de waardeveranderingen van deze financiële instrumenten rechtstreeks ten gunste

Voorbeeld 12. Verloop herwaarderingsreserve bij reguliere afschrijving

Bv A beschikt over een machine met een resterende levensduur van 10 jaar. De boekwaarde op basis van historische kostprijs minus afschrijvingen bedraagt € 10 miljoen. Bv A herwaardeert het actief naar € 12 miljoen en vormt een herwaarderingsreserve van € 2 miljoen. Een jaar later bedraagt de boekwaarde op basis van actuele waarde € 10,8 miljoen doordat er een jaar afschrijving in mindering is gebracht op de boekwaarde (en er geen nieuwe aanpassing van de actuele waarde nodig is). Op basis van de historische kostprijs minus afschrijving zou de boekwaarde op dat moment € 9 miljoen zijn. De herwaarderingsreserve bedraagt na een jaar dus nog € 1,8 miljoen.

dan wel ten laste van de herwaarderingsreserve gebracht. Dit is noodzakelijk om te bereiken dat de waardeveranderingen in dezelfde periode in het resultaat worden verwerkt als de waardeveranderingen die de financiële instrumenten afdekken (art. 2:384 lid 8 BW).

Maximale omvang

De herwaarderingsreserve is een wettelijke reserve (art. 2:373 lid 1, sub c en d, en art. 2:373 lid 4 BW). Uitkering uit deze reserve aan aandeelhouders of leden is daarom niet mogelijk. De herwaarderingsreserve kan wel in (aandelen)kapitaal worden omgezet (art. 2:390 lid 2 BW).

De maximale omvang van de herwaarderingsreserve is bepaald in art. 2:390 lid 3 BW: De herwaarderingsreserve is niet hoger dan het verschil tussen de boekwaarde op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en de boekwaarde op basis van de bij de waardering gehanteerde actuele waarde van de activa waarop de herwaarderingsreserve betrekking heeft. Als het desbetreffende actief wordt vervreemd wordt deze reserve verminderd met het bedrag van de reserve dat op dit actief betrekking heeft.

Met art. 2:390 lid 3 BW wordt bereikt dat de gehele herwaarderingsreserve als niet-uitkeerbare reserve is aan te merken en op individuele basis per activum (actief) moet worden bijgehouden. Indien voor een actief wordt vastgesteld dat de actuele waarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs (rekening houdend met afschrijvingen) vindt verwerking van de afwaardering plaats via de winst-en-verliesrekening.

Individuele vorming

De herwaarderingsreserve wordt als één post op de balans opgenomen (art. 2:373 lid 1, sub c,

BW). Deze post kan echter betrekking hebben op herwaarderingsreserves van verschillende activa, omdat de wet de volgende verplichte vorming van herwaarderingsreserves noemt:

- waardevermeerderingen van activa, niet zijnde financiële instrumenten, die rechtstreeks zijn opgenomen in het eigen vermogen (art. 2:390 lid 1 BW, eerste volzin);
- waardevermeerderingen van financiële instrumenten, niet zijnde afdekkingsinstrumenten, die rechtstreeks zijn opgenomen in het eigen vermogen (art. 2:390 lid 1 BW, tweede volzin);
- waardevermeerderingen van financiële activa en andere activa waarvan waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening worden opgenomen en waarvoor geen frequente marktnoteringen bestaan (art. 2:390 lid 1 BW, derde volzin); en
- waardeveranderingen van financiële instrumenten die dienen als afdekkingsinstrument, zogenoemde kasstroomafdekking (art. 2:384 lid 8 BW). Deze laatste herwaarderingsreserve kan ook negatief zijn; zie hiervoor art. 2:390 lid 1, voorlaatste volzin.

Ook al spreekt de wet over de herwaarderingsreserve in enkelvoud, alle herwaarderingsreserves worden niet collectief maar per actief bijgehouden (zie ook RJ 240.227). Als actief wordt aangemerkt ieder te onderscheiden individueel actief. Een negatieve herwaarderingsreserve voor activa waarvan de actuele waarde lager is dan de kostprijs kan dus niet worden gesaldeerd met een positieve herwaarderingsreserve, ook niet als het vergelijkbare activa betreft. Elk onderdeel van de herwaarderingsreserve moet in principe positief zijn. Er mag daarom geen negatieve reserve ontstaan, niet in totaal, maar ook niet per onderdeel, met uitzondering van de herwaarderingsreserve uit hoofde van kasstroomafdekkingen.

Voorbeeld 13. Al dan niet salderen van waardedalingen en stijgingen

Een rechtspersoon waardeert machines tegen actuele waarde. Er is geen voornemen de activiteiten voortijdig te beëindigen. Op 31 december 20x5 zijn de volgende gegevens beschikbaar over de machines A en B naar de status per dat moment:

	Machine A	Machine B
Boekwaarde op basis van historische kostprijs	1.000	1.000
Actuele waarde	1.200	800

Voor machine A wordt een herwaarderingsreserve opgenomen van 200 (1.200 -/ 1.000). Afgezien wordt van belastingeffecten, zie echter verderop in deze paragraaf bij 'overige onderwerpen'. De actuele waarde van machine B is lager dan de boekwaarde op basis van historische kosten (1.000). Dit verschil moet als verlies worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening, en mag niet worden gesaldeerd met de positieve herwaardering van machine A.

De herwaarderingsreserve bedraagt derhalve 200.

Indien voor een actief wordt vastgesteld dat de actuele waarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs (rekening houdend met de afschrijvingen) vindt verwerking van de afwaardering plaats via de winst-en-verliesrekening. Het verdient aanbeveling om in de toelichting de verschillende soorten herwaarderingsreserves afzonderlijk toe te lichten.

Kasstroomafdekkingen

Een bijzonderheid onder de herwaarderingsreserves is die uit hoofde van een kasstroomafdekking.

Een rechtspersoon kan als gevolg van het op zijn balans hebben van een actief of een verplichting het risico lopen dat in de toekomst de kasstromen daaruit kunnen variëren. Om deze invloed op het resultaat als gevolg van die positie te voorkomen kan de rechtspersoon dat risico indekken door een zogenoemd hedge-instrument aan te gaan.

Om een accounting mismatch met het hedged item te voorkomen kan de rechtspersoon kiezen voor hedge accounting. Dan hoeven de 'normale' regels voor waarden en verwerken van financiële instrumenten niet te worden gevolgd, en worden de resultaten van het hedge-instrument en de afgedekte positie gelijktijdig in de winst-en-verliesrekening verwerkt (RJ 290.602). Deze bijzondere waardering en verwerking zijn alleen toegestaan indien aan strikte voorwaarden wordt voldaan (RJ 290.613 t/m 616).

Bij een kasstroomafdekking wordt het hedge-instrument tegen zijn reële waarde gewaardeerd en wordt de waardeverandering van het hedge-instrument rechtsreeks in de herwaarderingsreserve verwerkt (RJ 290.625). Hoewel elke herwaarderingsreserve positief moet zijn, mag een herwaarderingsreserve uit hoofde van een dergelijke kasstroomafdekking een negatief saldo hebben (art. 2:384 lid 8 BW). Pas op het moment dat de resultaten van de afgedekte positie alsnog in de winst-en-verliesrekening komen, wordt het daaraan gerelateerde resultaat uit de herwaarderingsreserve naar de winst-en-verliesrekening overgebracht ('gerecycled') (RJ 290.625).

Met betrekking tot kasstroomafdekkingen bestaan verschillende antwoorden op de vraag of een herwaarderingsreserve op individuele dan wel op collectieve basis moet worden bekeken (RJ 240.227a).

De eerste interpretatie is dat kasstroomafdekkingen per individuele transactie moeten worden bekeken. Dit betekent dat voor kasstroomafdekkingen met een positieve reële waarde een herwaarderingsreserve moet worden gevormd en dat voor kasstroomafdekkingen met een negatieve waarde de vrije reserves tot dat bedrag niet uitkeerbaar zijn. Omdat in art. 2:384 lid 8 BW geen expliciete bepaling omtrent het salderen van deze post is opgenomen, wordt op grond van art. 2:390 lid 3 BW geconcludeerd dat dit op individuele basis moet geschieden.

De tweede interpretatie is dat een collectieve benadering van kasstroomafdekkingen mogelijk is, mits wordt gelet op de vervalmomenten van de te onderscheiden posities. Vindt de resultaatneming van de uitgestelde resultaten op gelijktijdige of nagenoeg gelijktijdige vervalmomenten plaats, dan is er geen beletsel voor een gesaldeerd berekende blokkade van de vrije reserves. Dit mag dus niet als de uitgestelde verliezen op een later moment moeten worden verantwoord dan de uitgestelde winsten. Immers, dan zou een collectieve benadering van uitstel in situaties met een negatief saldo ertoe leiden dat de blokkering van de vrije reserves tot een te laag bedrag

plaatsvindt. Ter ondersteuning van deze opvatting wordt opgemerkt dat de collectieve benadering van kasstroomafdekkingen leidt tot eenzelfde bedrag aan uitkeerbare reserves als bij waardering tegen kostprijs (hetgeen volgens Boek 2 Titel 9 BW een aanvaardbare alternatieve verwerkingwijze is).

Een rechtspersoon maakt in geval van kasstroomafdekkingen op grond van relevante argumenten een afweging ten aanzien van de keuze om een herwaarderingsreserve op individuele basis dan wel collectieve basis te vormen. In de toelichting wordt de keuze uiteengezet (RJ 240.227a).

Overige onderwerpen

Latente belastingen

De herwaarderingsreserve kan worden verminderd met latente belastingverplichtingen met betrekking tot activa die zijn gewaardeerd op een hoger bedrag (laatste zin van art. 2:390 lid 1 BW). Er is geen verplichting, echter het heeft de sterke voorkeur om een belastinglatentie te vormen als gevolg van herwaarderingsreserves (RJ 272.304).

Herwaarderingsreserves door deelnemingen

Een waardemutatatie van de post deelnemingen bij de moederonderneming kan het gevolg zijn van een herwaardering van activa bij de deelneming. De moederonderneming heeft dan de keuze om deze waardemutatatie aan te merken als een herwaardering waarvoor een herwaarderingsreserve wordt gevormd, of om deze te behandelen binnen het stramien van de wettelijke reserve deelnemingen (RJ 240.228). In het laatste geval houdt de moeder alleen een wettelijke reserve aan indien de herwaardering door de deelneming niet uitgekeerd kan worden. Dit is afhankelijk van het juridische stelsel dat van toepassing is op de deelneming.

Vermindering van de herwaarderingsreserve

De in de herwaarderingsreserve opgenomen bedragen kunnen niet onbeperkt worden aangehouden. De verwerking van de vermindering van de herwaarderingsreserve is afhankelijk van de reden voor de vermindering. Er kan sprake zijn van een vermindering als gevolg van een waardevermindering van het actief waarvoor een herwaardering wordt aangehouden. De vermindering van de herwaardering volgt dan uit de waardevermindering van het desbetreffende actief, rekening houdend met latente belastingverplichtingen.

De vermindering kan ook te maken hebben met de realisatie van de herwaardering, bijvoorbeeld als gevolg van de vervreemding van het desbetreffende actief of als gevolg van het afschrijven van het geherwaardeerde gedeelte van het actief. Bij het afschrijven, of na de vervreemding van activa waarop de herwaardering betrekking had, wordt de herwaarderingsreserve verminderd met het gerealiseerde bedrag.

De verwerkingswijze van de vermindering van gerealiseerde herwaarderingsreserves is afhankelijk van de gekozen grondslag voor het bepalen van het resultaat. De rechtspersoon heeft een keuze om de gerealiseerde herwaarderingsreserves te verwerken (RJ 212.415):

- in een afzonderlijke post in de winst-en-verliesrekening; of
- rechtstreeks ten gunste van de overige reserves binnen het eigen vermogen.

Die keuze moet consistent worden toegepast, waarbij in de grondslag voor resultaatbepaling wordt aangegeven welke verwerkingswijze wordt gehanteerd. Bij een systeem waarbij de vrijval van de herwaarderingsreserve ten gunste van de winst-en-verliesrekening wordt verwerkt, wordt de vrijval op grond van art. 2:390 lid 4 BW afzonderlijk in de winst-en-verliesrekening gepresenteerd direct voorafgaand aan de financiële baten en lasten, als onderdeel van het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening. Indien de herwaarderingsreserve was verminderd met latente belastingverplichtingen, wordt het belastingbedrag dat samenhangt met het gerealiseerde deel van de herwaarderingsreserve, onder de post 'belastingen uit resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening' opgenomen (RJ 240.411).

De gerealiseerde herwaarderingsreserve mag echter niet in de winst-en-verliesrekening worden verwerkt, indien de herwaardering (van bijvoorbeeld vastgoedbeleggingen) al eerder in de winst-en-verliesrekening is verwerkt. Dat zou er namelijk toe leiden dat een waardevermeerdering tweemaal in de winst-en-verliesrekening wordt opgenomen.

Indien wordt overgegaan van waardering tegen actuele waarde naar waardering tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs wordt dit als een stelselwijziging aangemerkt. In dat geval moet de herwaarderingsreserve worden aangewend voor de afboeking op het desbetreffende actief (tot de op de verkrijgingsprijs gebaseerde boekwaarde).

9. Toepassing IFRS – verschillen met Dutch GAAP

Met betrekking tot materiële vaste activa (RJ 212 resp. IAS 16)

- Bij herwaardering van materiële vaste activa onder IFRS wordt het bedrag van de herwaardering, rekening houdend met belastingeffecten, in eerste instantie verwerkt in het 'Other Comprehensive Income' (OCI). Vervolgens vindt verwerking plaats in het eigen vermogen (IAS16p39).
- Artikel 390 BW geeft (zij het geringe) ruimte om bij herwaardering af te zien van het vormen van een belastinglatentie (in RJ 272.304 wordt dit achter ontraden); onder IFRS moet te allen tijde een latentie worden verwerkt op grond van de algemene bepalingen in IAS 12.
- IAS 16 geeft naast de mogelijkheid voor waardering tegen kostprijs, de mogelijkheid tot toepassing van een herwaarderingsmodel waarbij waardering plaatsvindt tegen reële waarde. De reële waarde is de marktwaarde, tenzij geen sprake is van marktwaarde; in deze gevallen zal worden gewaardeerd tegen vervangingswaarde. IFRS schrijft in dit geval wel uitvoeriger toelichtingen voor van data van herwaarderingsmodel, inschakeling van onafhankelijke taxateurs en de aard van gehanteerde indices.
- Gerealiseerde herwaarderingsmodel (uit hoofde van afschrijvingen of vervreemding van het actief) worden rechtstreeks verwerkt in de overige reserves. Onder de Nederlandse wet- en regelgeving kan realisatie ook via de winst-en-verliesrekening lopen.

Met betrekking tot voorraden (RJ 220 resp. IAS 2)

IAS 2 bepaalt dat voorraden van producenten van land- en bosbouwproducten, geoogste agrarische producten en mineralen en minerale producten en voorraden van makelaars/handelaren in commodity's gewaardeerd worden tegen de opbrengstwaarde respectievelijk de reële waarde onder aftrek van verkoopkosten. De wijzigingen in waardering worden verwerkt via de winst-en-verliesrekening. RJ 220 heeft dergelijke mogelijkheden niet. Wel is het wettelijk toegestaan dat waardeveranderingen van agrarische voorraden waarvoor frequente marktnoteringen bestaan in de winst-en-verliesrekening, worden verwerkt.

**RJ 220
vs. IAS 2**

10. Besluit actuele waarde

13 oktober 2015

Art. 1

1. Onder de actuele waarde van activa of passiva wordt verstaan de waarde die is gebaseerd op actuele marktprijzen of op gegevens die op de datum van waardering geacht kunnen worden relevant te zijn voor de waarde.
2. Als actuele waarde waartegen activa en passiva in de jaarrekening kunnen worden gewaardeerd, komt, afhankelijk van de soort activa of passiva dan wel van de omstandigheden, in aanmerking de actuele kostprijs, bedrijfswaarde, marktwaarde of opbrengstwaarde.

Art. 2 Onder de actuele kostprijs wordt verstaan:

- a. de actuele inkoopprijs en de bijkomende kosten van een actief, verminderd met afschrijvingen; of
- b. de actuele aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten welke rechtstreeks aan de vervaardiging van een actief kunnen worden toegerekend, verminderd met de afschrijvingen. In deze kosten kunnen worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente op schulden over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend.

Art. 3 Onder de bedrijfswaarde wordt verstaan de contante waarde van de aan een actief of samenstel van activa toe te rekenen geschatte toekomstige kasstromen die kunnen worden verkregen met de uitoefening van het bedrijf.

Art. 4 Onder de marktwaarde wordt verstaan het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen terzake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

Art. 5 Onder de opbrengstwaarde wordt verstaan het bedrag waartegen een actief maximaal kan worden verkocht, onder aftrek van de nog te maken kosten. Artikel 5a Waardering tegen marktwaarde is niet toegestaan voor een rechtspersoon als bedoeld in artikel 395a van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

Art. 6 Een immaterieel vast actief kan slechts tegen de actuele waarde worden gewaardeerd, indien:

- a. het actief vanaf het moment van verkrijgen op de balans was opgenomen tegen kostprijs; en
- b. voor het actief een liquide markt bestaat.

Art. 7 Indien materiële vaste activa of immateriële vaste activa, niet zijnde beleggingen, worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, komt daarvoor in aanmerking de actuele kostprijs. Waardering geschiedt tegen de bedrijfswaarde indien deze lager is dan de actuele kostprijs. Indien de opbrengstwaarde lager is dan de actuele kostprijs en hoger is dan de bedrijfswaarde, geschiedt de waardering tegen de opbrengstwaarde.

Art. 8 Indien agrarische voorraden worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, komt daarvoor in aanmerking de opbrengstwaarde.

Art. 9 In de toelichting wordt uiteengezet hoe de actuele kostprijs, bedrijfswaarde of opbrengstwaarde, bedoeld in de artikelen 7 en 8, is bepaald.

Art. 10

1. Indien financiële instrumenten worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, komt daarvoor in aanmerking de marktwaarde. Indien niet direct een betrouwbare marktwaarde voor de financiële instrumenten is aan te wijzen, wordt de marktwaarde benaderd door deze:
  - a. af te leiden uit de marktwaarde van zijn bestanddelen of van een soortgelijk instrument indien voor de bestanddelen ervan of voor een soortgelijk instrument wel een betrouwbare markt is aan te wijzen; of
  - b. te benaderen met behulp van algemeen aanvaarde waarderingsmodellen en waarderingstechnieken.
2. Passiva worden slechts tegen de actuele waarde gewaardeerd indien zij:
  - a. financiële instrumenten zijn die deel uitmaken van de handelsportefeuille;
  - b. afgeleide financiële instrumenten zijn; of
  - c. verzekeringsverplichtingen of pensioenverplichtingen zijn.

3. Waardering tegen de actuele waarde is niet toegestaan voor:
  - a. tot de vervaldag aangehouden niet-afgeleide financiële instrumenten, behoudens beleggingen van verzekeringsmaatschappijen als bedoeld in artikel 442 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek;
  - b. door de rechtspersoon verstrekte leningen of te innen vorderingen die geen deel uitmaken van de handelsportefeuille of van de beleggingen van verzekeringsmaatschappijen, bedoeld in artikel 442 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek;
  - c. belangen in dochtermaatschappijen, in deelnemingen als bedoeld in artikel 389 lid 1 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en in rechtspersonen waarin wordt deelgenomen volgens een onderlinge regeling tot samenwerking, door de rechtspersoon uitgegeven eigenvermogensinstrumenten, overeenkomsten die een eventuele inbreng in het kader van een samenwerking tussen ondernemingen behelzen, en andere financiële instrumenten met zodanig specifieke kenmerken dat verslaggeving over deze instrumenten volgens de algemeen aanvaarde praktijk niet tegen de actuele waarde dient te geschieden; en
  - d. financiële instrumenten waarvan de actuele waarde met toepassing van het eerste lid niet betrouwbaar kan worden vastgesteld; zij worden tegen de verkrijgingsprijs gewaardeerd.
4. Een grondstoffencontract dat elk der partijen het recht geeft op afwikkeling in contanten of in enig ander financieel instrument, wordt als afgeleid financieel instrument beschouwd, tenzij:
  - a. het grondstoffencontract werd gesloten en duurzaam dient ten behoeve van de verwachte inkoopbehoeften, verkoopbehoeften of gebruiksbehoeften van de rechtspersoon;
  - b. het grondstoffencontract bij het sluiten voor het in onderdeel a bedoelde doel werd bestemd; en
  - c. door levering van de grondstof.
5. Activa of passiva waarvan de risico's afgedekt zijn of zijn geweest door transacties als bedoeld in artikel 384 lid 8 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, kunnen worden gewaardeerd met inbegrip van de waardeveranderingen als bedoeld in dat lid.

Art. 11

  1. Indien activa, niet zijnde financiële instrumenten, die opbrengsten kunnen opleveren als belegging, worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, komt daarvoor in aanmerking de marktwaarde. Als benadering van de marktwaarde kan de contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen worden gehanteerd.
  2. Indien de waarde van de in het eerste lid bedoelde activa wordt benaderd, wordt in de toelichting vermeld:
    - a. welke benaderingsmethode is toegepast; en
    - b. indien de waarde is geschat op basis van de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, de aannames waarop de verwachtingen zijn gebaseerd en de gehanteerde rentevoet.

Art. 12 Indien een deelneming tegen de nettovermogenswaarde wordt gewaardeerd, zijn de artikelen 6 tot en met 11 van toepassing op de waardering van de activa van de rechtspersoon of vennootschap waarin wordt deelgenomen.

Art. 13 Het Besluit waardering activa wordt ingetrokken.

Art. 14 De artikelen van dit besluit zijn van toepassing op jaarrekeningen die worden opgesteld over de boekjaren die zijn aangevangen op of na 1 januari 2005.

Art. 15 (...)

Art. 16 Dit besluit wordt aangehaald als: Besluit actuele waarde.

Meer weten?

Heeft u vragen over dit onderwerp, dan kunt u uiteraard contact opnemen met uw contactpersoon bij PwC. Wij helpen u graag verder.

Auteur: Hugo van den Ende, Assurance vaktechnisch bureau, PwC. Ontwerp: Richard Volbeda, PwC.

In this document 'PwC' refers to PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., which is a member firm of PricewaterhouseCoopers International Limited, each member firm of which is a separate legal entity. Without prior written permission of PwC, this publication may not be duplicated, copied, distributed or published. This content is for general information purposes only, and should not be used as a substitute for consultation with professional advisors. You should not act upon the content of this publication without obtaining specific professional advice. No representation or warranty (express or implied) is given as to the accuracy or completeness of the information contained in this publication, and, to the extent permitted by law, PwC does not accept or assume any liability, responsibility or duty of care for any consequences of you or anyone else acting, or refraining to act, in reliance on the information contained in this publication or for any decision based on it.

De inhoud van deze publicatie is bestemd voor algemene informatiedoeleinden en dient niet ter vervanging van professioneel advies.

© 2017 PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289). Alle rechten voorbehouden. PwC verwijst naar de Nederlandse firma en kan soms naar het PwC-netwerk verwijzen. Elke aangesloten firma is een afzonderlijke juridische entiteit. Kijk op www.pwc.com/structure voor meer informatie.